

ÇÖLLEŞME İLE MÜCADELE SÖZLEŞMESİ BİLGİLENDİRME SEMİNERİ

6-7 Mayıs 1999

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Çölleşme İle Mücadele Sözleşmesi Komitesi

Doç.Dr. D. Murat ÖZDEN
Ulusal Odak Noktası

Program

- 4 **Çölleşme nedir, Dünya ve Türkiye’de çölleşme problemi**
- 4 **Sözleşmenin tarihsel gelişimi**
- 4 **Çölleşme ile mücadele sözleşmesi (Gerekçe, Amaç, İlke, Tanımlar, Yükümlülükler)**
- 4 **Sözleşme organları**
- 4 **ÇMS kapsamında yapılan çalışmalar**
- 4 **ÇMS kapsamında ülkemizde yapılacak çalışmalar (Organizasyon, Ulusal Eylem Programı)**
- 4 **Öneriler**

Çölleşme nedir

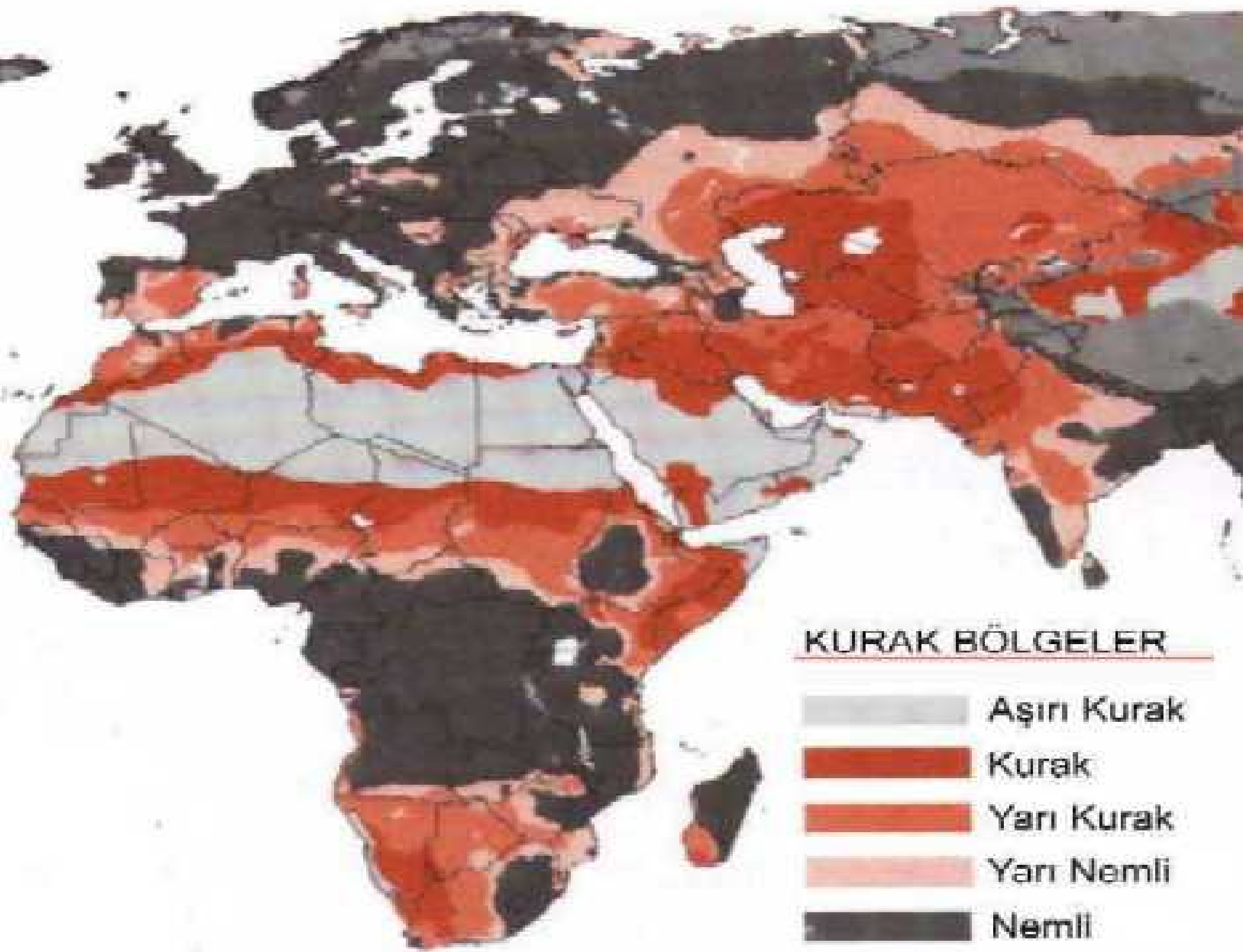
Kabul edilen anlaşma metninde, Çölleşme;

“iklim değışiklikleri ve insan faaliyetleri de dahil olmak üzere muhtelif faktörlerin etkisi altında kurak, yarı kurak ve az yağış alan bölgelerdeki toprağın doğal özelliklerini yitirmesi” şeklinde tanımlanmıştır.

Dünya ve Türkiye’de Çölleşme Problemi

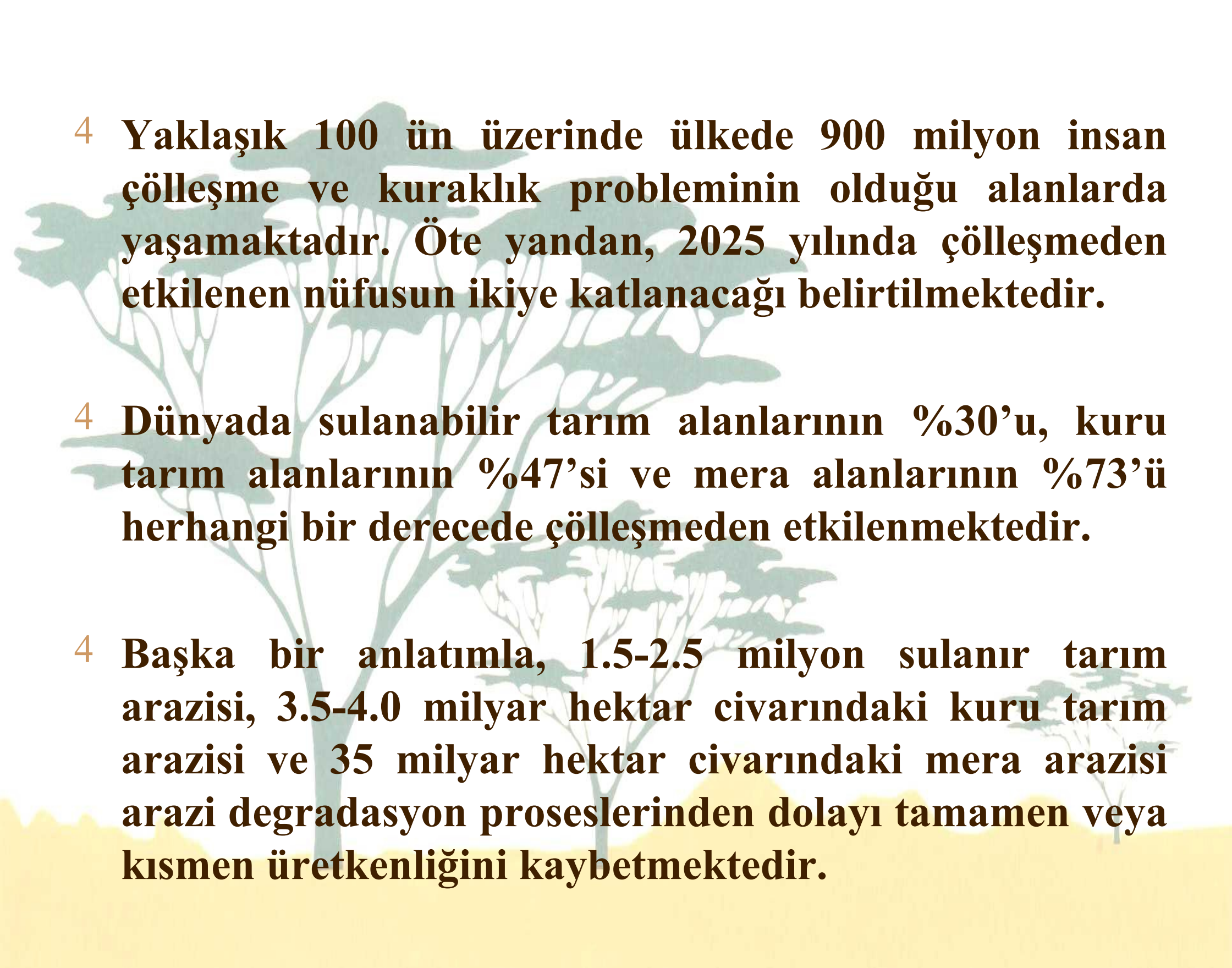
- 4 Çölleşme; son yılların en önemli ve üzerinde tartışılan küresel çevre sorunlarından birini oluşturmaya rağmen, son zamanlarda meydana gelmiş bir süreç değildir. Çölleşme 1000 yılı aşkın bir süredir bazen yavaş bazen de hızlı bir süreç geçirmektedir.
- 4 Her sene toprağın üst tabakasının 24 milyar tonunun kaybedildiği belirtilmektedir. Son yıllarda olay gittikçe kötüleşmekte ve kriz haline dönüşmektedir.
- 4 Sadece Afrika veya diğer gelişmekte olan ülkelerde değil, dünyanın bir çok yerinde, insanların da doğal kaynakları etkin ve sürdürülebilir olarak kullanma gereğini dikkate almayan eylemleri kuraklığın etkisini şiddetlendirmektedir.

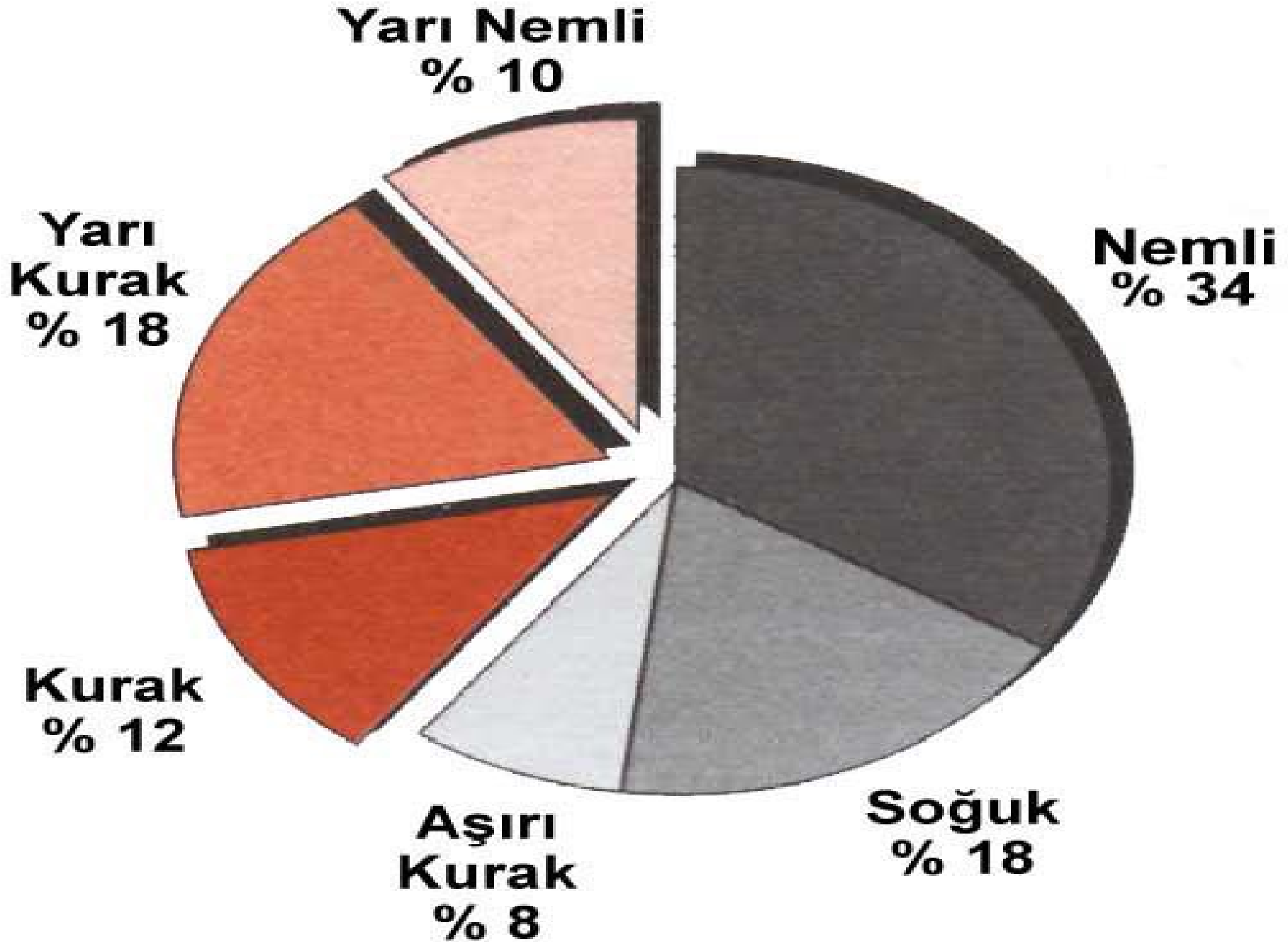
KURAK BÖLGELER

	Aşırı Kurak
	Kurak
	Yarı Kurak
	Yarı Nemli
	Nemli
	Soğuk

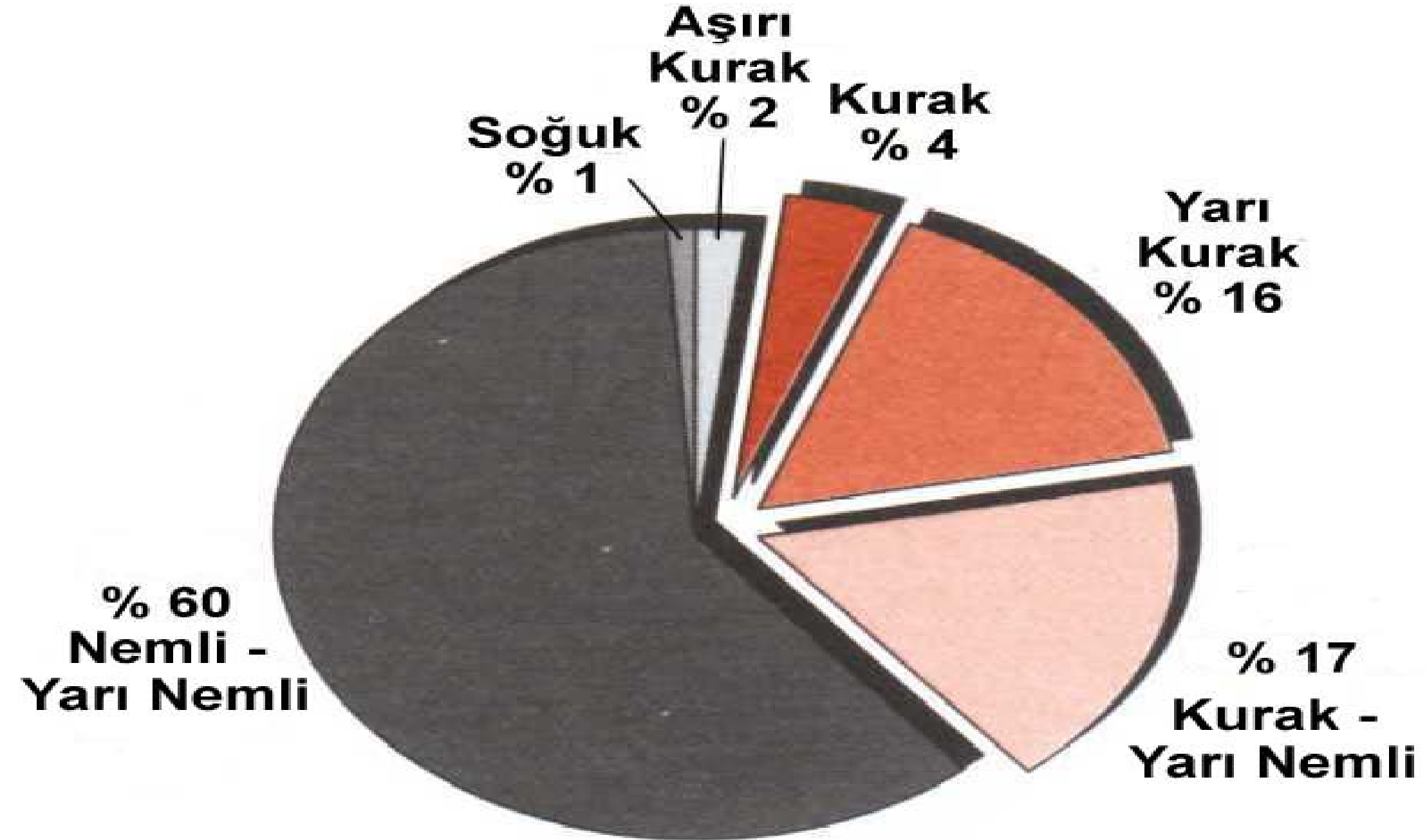

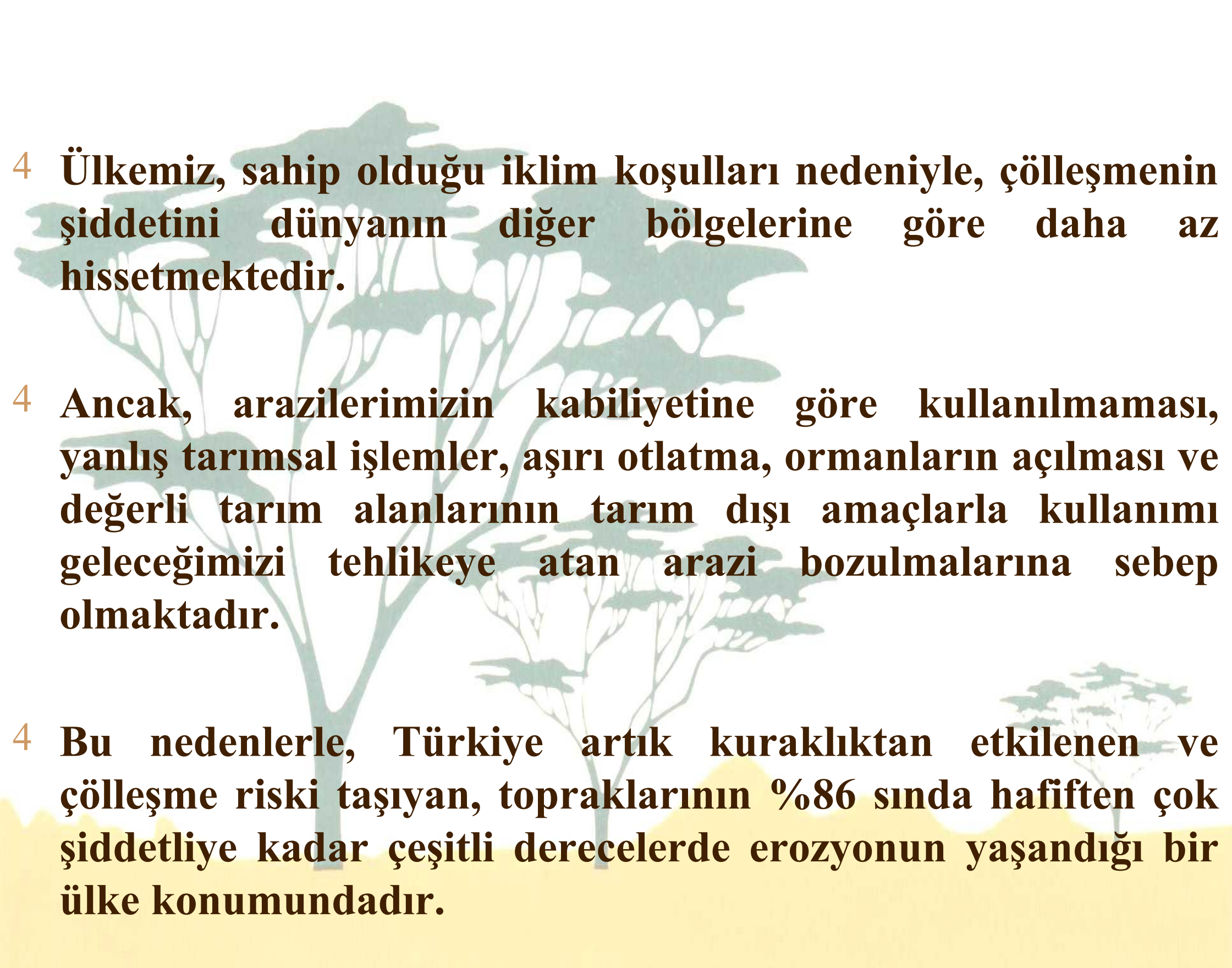
-
- 4 Yaklaşık 100 ün üzerinde ülkede 900 milyon insan çölleşme ve kuraklık probleminin olduğu alanlarda yaşamaktadır. Öte yandan, 2025 yılında çölleşmeden etkilenen nüfusun ikiye katlanacağı belirtilmektedir.
- 4 Dünyada sulanabilir tarım alanlarının %30'u, kuru tarım alanlarının %47'si ve mera alanlarının %73'ü herhangi bir derecede çölleşmeden etkilenmektedir.
- 4 Başka bir anlatımla, 1.5-2.5 milyon sulanır tarım arazisi, 3.5-4.0 milyar hektar civarındaki kuru tarım arazisi ve 35 milyar hektar civarındaki mera arazisi arazi degradasyon proseslerinden dolayı tamamen veya kısmen üretkenliğini kaybetmektedir.

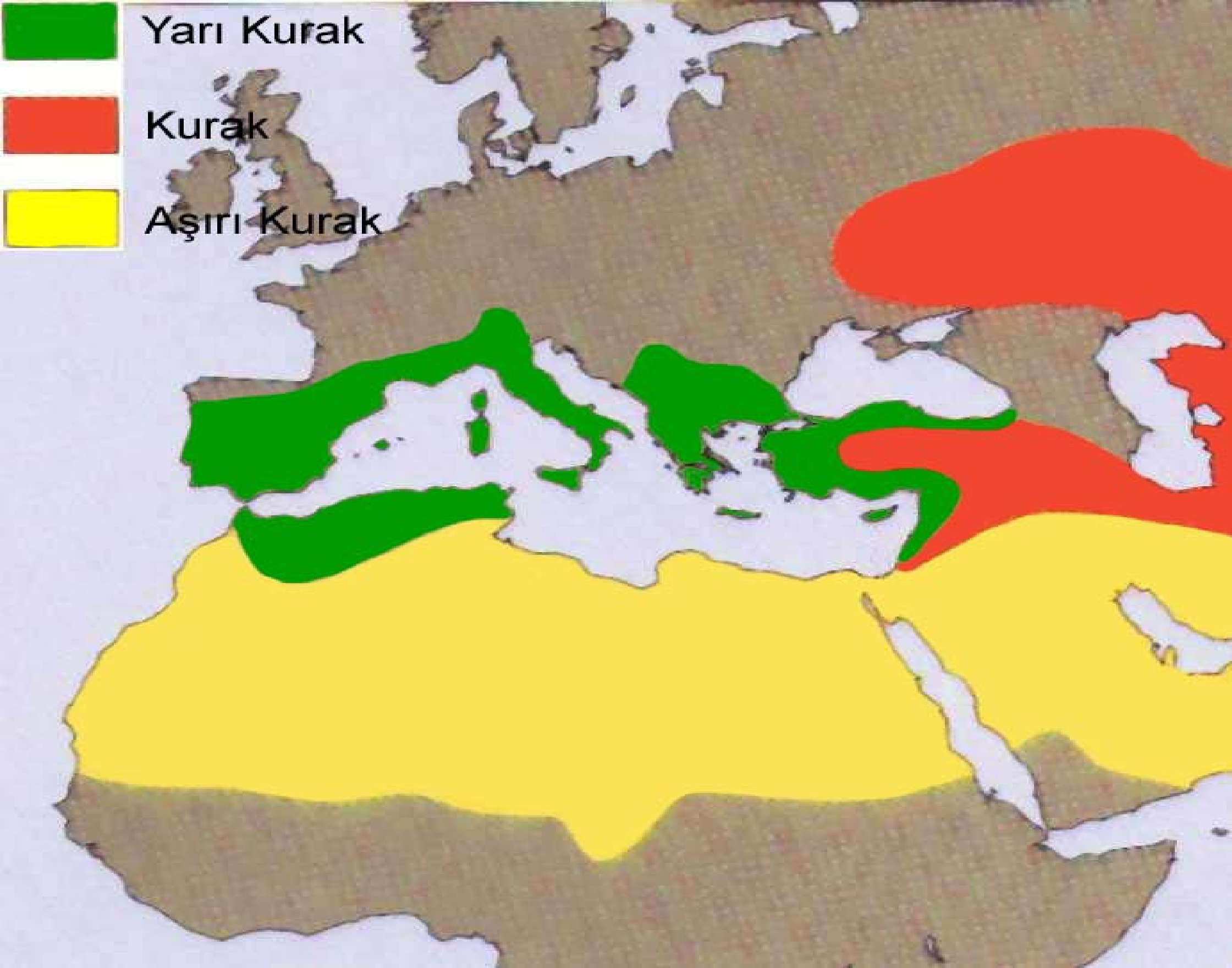
KURAK BÖLGELERİN ALANSAL DAĞILIMI

KURAK BÖLGELERDE NÜFUS DAĞILIMI

-
- The background features a stylized illustration of a tree with green leaves and a brown trunk on the left side. On the right side, there is a yellow sun with rays. The overall background is a light yellow color.
- 4 Ülkemiz, sahip olduğu iklim koşulları nedeniyle, çölleşmenin şiddetini dünyanın diğer bölgelerine göre daha az hissetmektedir.**
 - 4 Ancak, arazilerimizin kabiliyetine göre kullanılmaması, yanlış tarımsal işlemler, aşırı otlatma, ormanların açılması ve değerli tarım alanlarının tarım dışı amaçlarla kullanımı geleceğimizi tehlikeye atan arazi bozulmalarına sebep olmaktadır.**
 - 4 Bu nedenlerle, Türkiye artık kuraklıktan etkilenen ve çölleşme riski taşıyan, topraklarının %86 sında hafiften çok şiddetliye kadar çeşitli derecelerde erozyonun yaşandığı bir ülke konumundadır.**

Yarı Kurak

Kurak

Aşırı Kurak

Türkiye’de Arazi Problemleri

Problem

Alan (ha)

Su erozyonu

66.576.042

Rüzgar erozyonu

330.000

Alkalileşme ve tuzlanma

1.518.749

Hidromorfik topraklar

2.775.115

Taşlık ve kayalık problemi

28.484.331

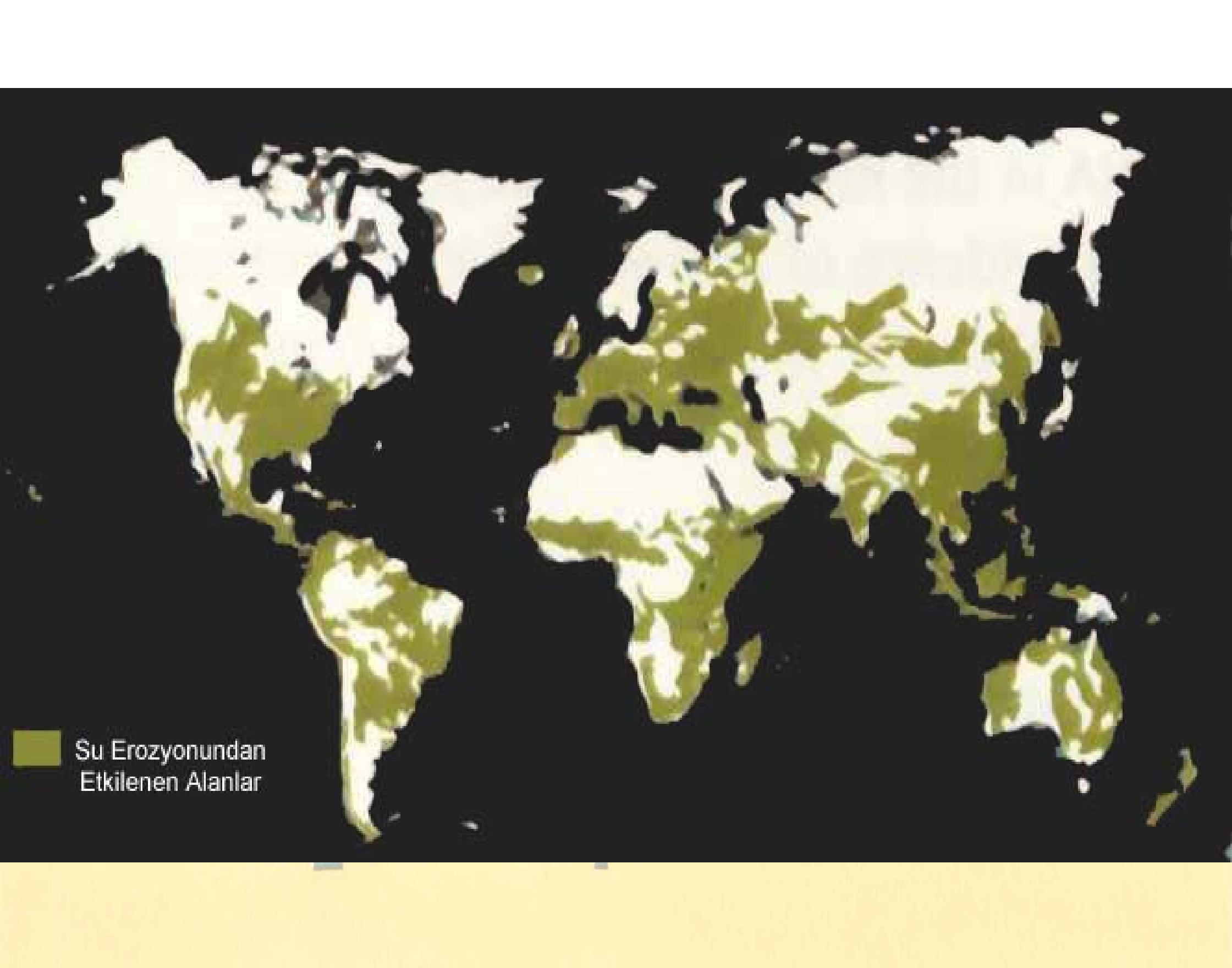
Tarım dışı kullanım

894.153

Erozyonun Kategorileri ve Dağılımı

<u>Erozyon Derecesi</u>	<u>Alan (ha)</u>	<u>Açıklama</u>
Hafif	5.611.892	%25 üst toprak aşınmış
Orta	15.592.750	%25-75 üst toprak aşınmış
Şiddetli	28.334.938	Üst toprak ve %25 alt toprak aşınmış
Çok Şiddetli	17.366.462*	Üst toprak ve %25-75 alt toprak aşınmış

** Rüzgar erozyonunun görüldüğü 330.000 ha alan dahil.*

Su Erozyonundan
Etkilenen Alanlar

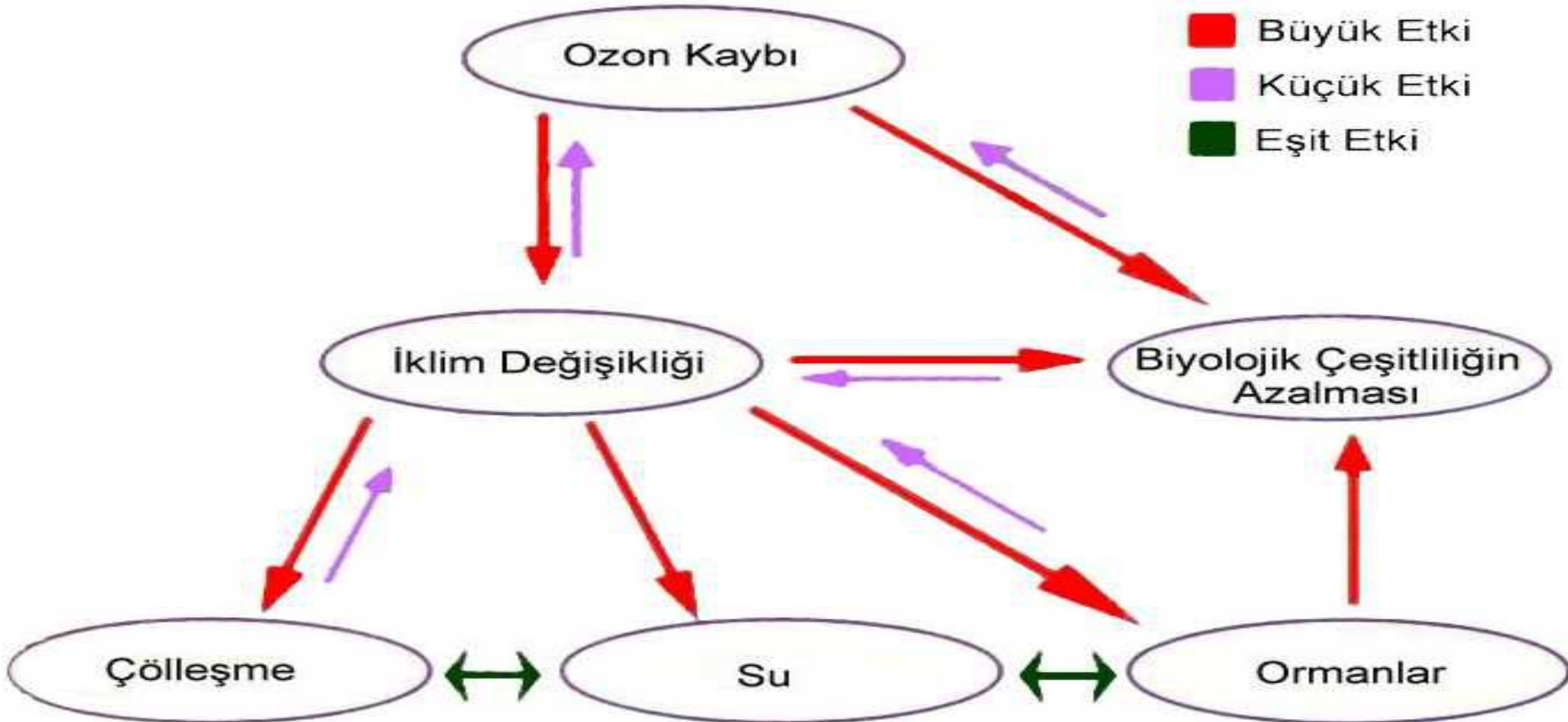
Rüzgar Erozyonundan
Etkilenen Alanlar

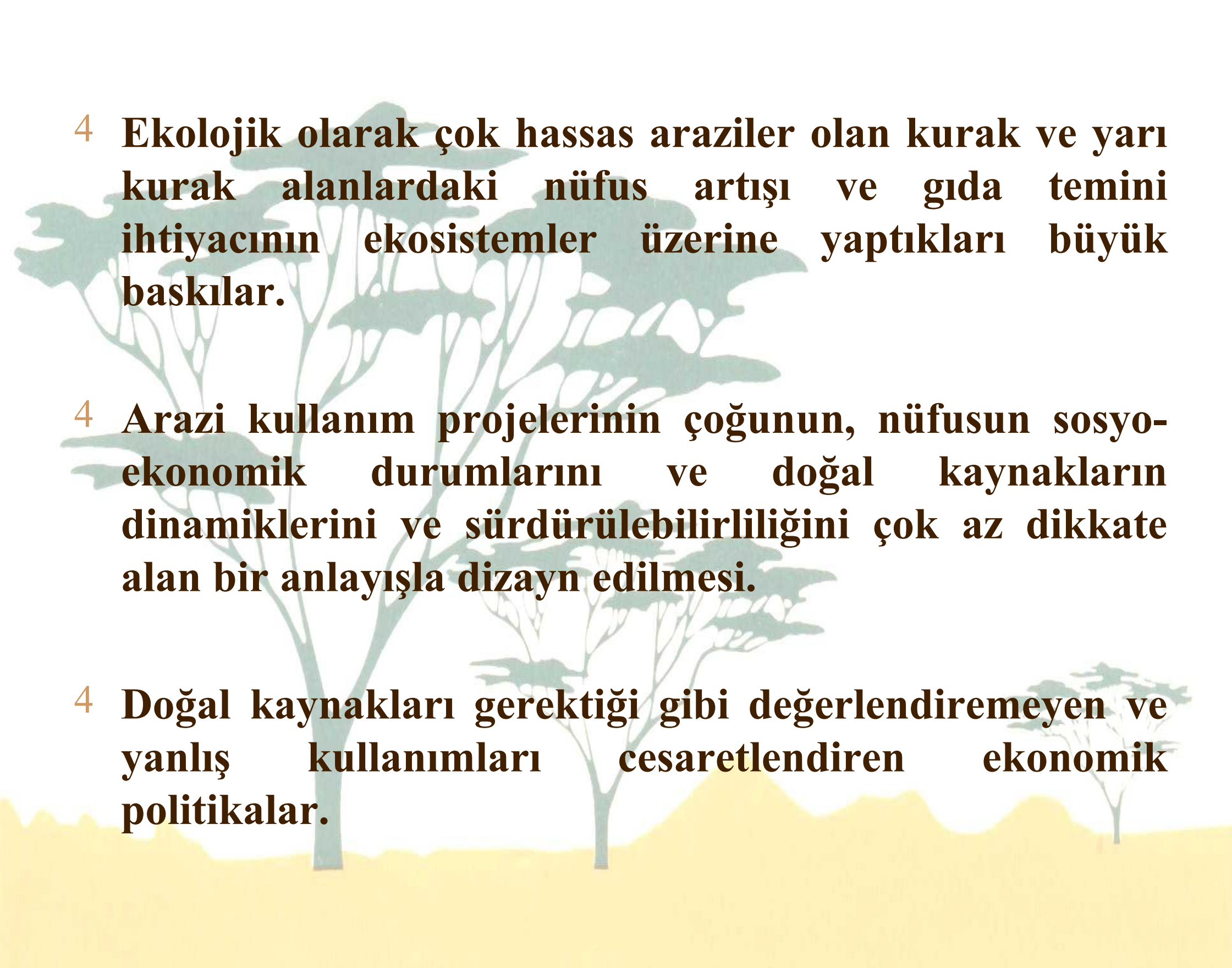

Çölleşmenin Nedenleri

- 4 Fiziksel, biyolojik, politik, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler arasındaki kompleks etkileşimler.

ÇEVRESEL FAKTÖRLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

-
- 4 **Ekolojik olarak çok hassas araziler olan kurak ve yarı kurak alanlardaki nüfus artışı ve gıda temini ihtiyacının ekosistemler üzerine yaptıkları büyük baskılar.**
- 4 **Arazi kullanım projelerinin çoğunun, nüfusun sosyo-ekonomik durumlarını ve doğal kaynakların dinamiklerini ve sürdürülebilirliğini çok az dikkate alan bir anlayışla dizayn edilmesi.**
- 4 **Doğal kaynakları gerektiği gibi değerlendiremeyen ve yanlış kullanımları cesaretlendiren ekonomik politikalar.**

AŞIRI
OTLATMA

İKLİM
DEĞİŞİKLİĞİ

Dünya Üzerindeki
karaların % 30'u
kurak bölgelerin
bozulmasından
etkilenmektedir.

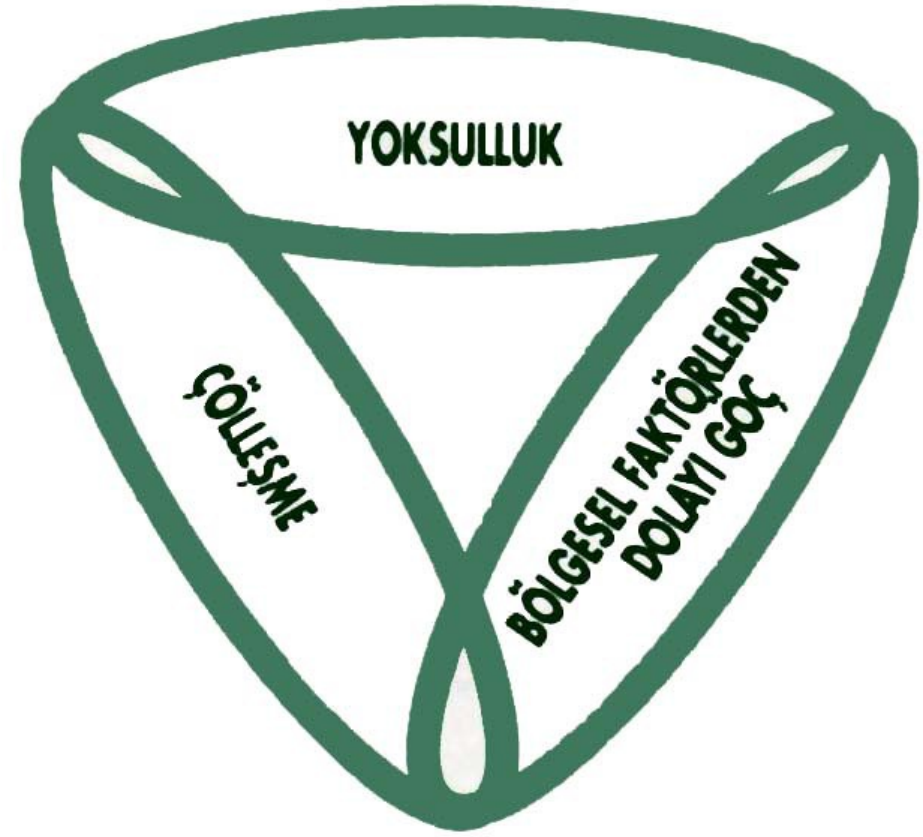
TOPRAĞIN
AŞIRI KULLANIMI

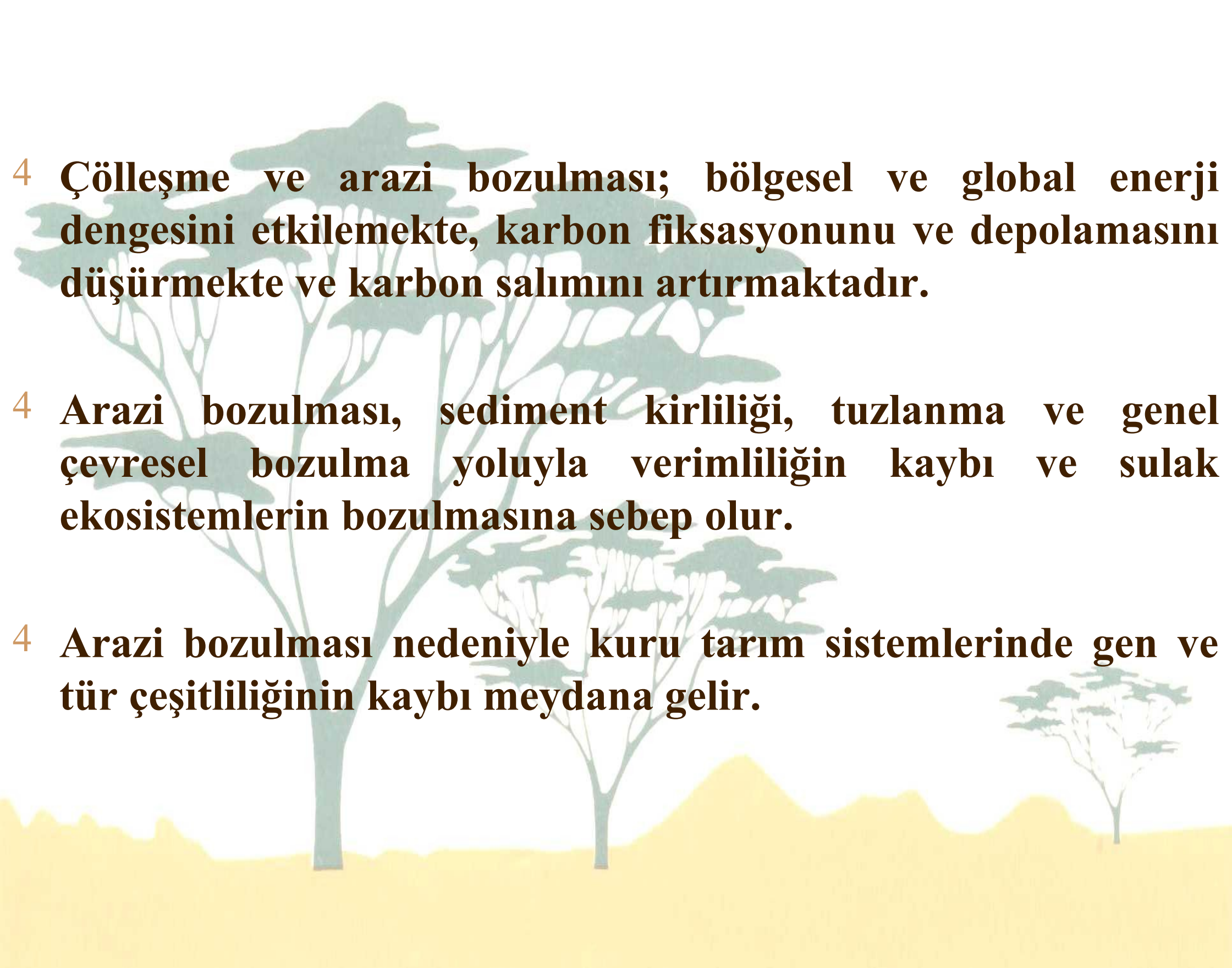
ORMANLARIN
TAHRİBİ

SAĞLIKSIZ
SULAMA YÖNTEMLERİ

Çölleşmenin Sosyal ve Ekonomik Sonuçları

- 4 Aşırı nüfus baskıları ve uygun olmayan kaynak kullanımı; arazinin bozulmasına, üretkenliğin azalmasına, gıda temininin güvence altına alınamamasına ve gıdaların sağlıklılık özelliklerinin azalmasına, yoksulluğun artışına ve büyük boyutlu göç için baskının artmasına neden olur.

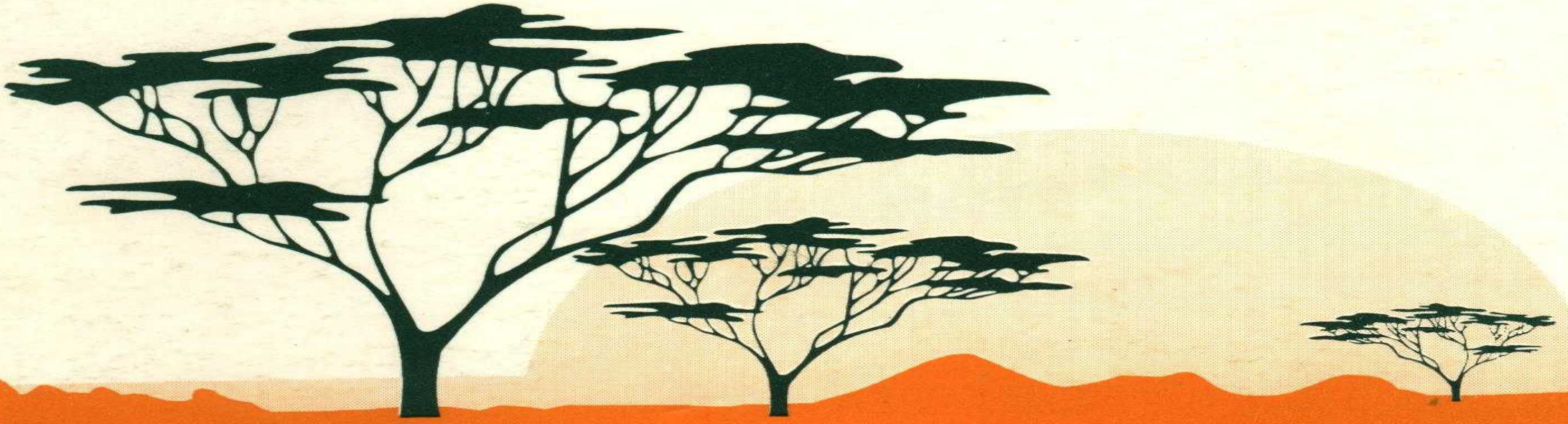

-
- 4 Çölleşme ve arazi bozulması; bölgesel ve global enerji dengesini etkilemekte, karbon fiksasyonunu ve depolamasını düşürmekte ve karbon salımını artırmaktadır.**
 - 4 Arazi bozulması, sediment kirliliği, tuzlanma ve genel çevresel bozulma yoluyla verimliliğin kaybı ve sulak ekosistemlerin bozulmasına sebep olur.**
 - 4 Arazi bozulması nedeniyle kuru tarım sistemlerinde gen ve tür çeşitliliğinin kaybı meydana gelir.**

UNSO ve ÇMS'nin Oluşumu

4 Çölleşme Probleminin Ortaya Çıkması

- 4 1973 Birleşmiş Milletler Sahel Ofisinin (UNSO) kurulması
- 4 1977 BM Çölleşme ve Eylem Planı Konferansı
- 4 1992 BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio)
- 4 1992 Kabul Edilen Çölleşme Sözleşmesinin Detaylandırılması
- 4 1993 ÇMS için Hükümetler Arası Müzakere Komitesi (Nairobi)
- 4 1994 Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi'nin Benimsenmesi (Paris)
- 4 1995 Global amaç için UNDP ve UNSO'nun çalışması
- 4 1996 Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi (26 Aralık)
- 4 1997 Birinci Taraflar Toplantısı (Roma-İtalya)
- 4 1998 Türkiye'nin Sözleşmeye Taraf Olması
- 4 1998 Ulusal Bilgilendirme Semineri (20-22 Mayıs, İzmir)
- 4 1998 İkinci Taraflar Konferansı (Dakar-Senegal)

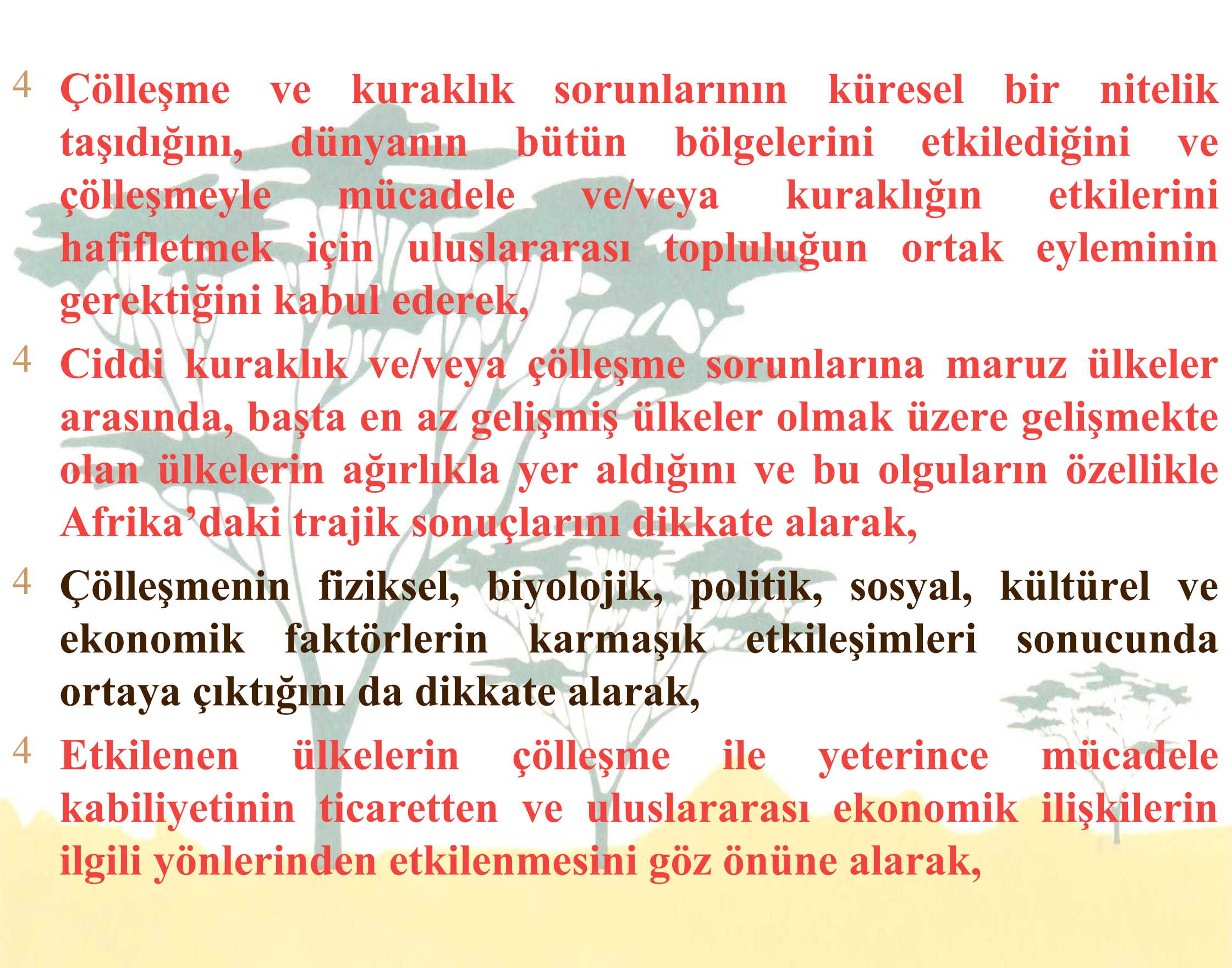
**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇÖLLEŞME
İLE MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
ÖZELİKLE AFRİKA'DA CİDDİ KURAKLIK
VE/VEYA ÇÖLLEŞMEYE MARUZ ÜLKELERDE
ÇÖLLEŞMEYLE MÜCADELE İÇİN
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ**

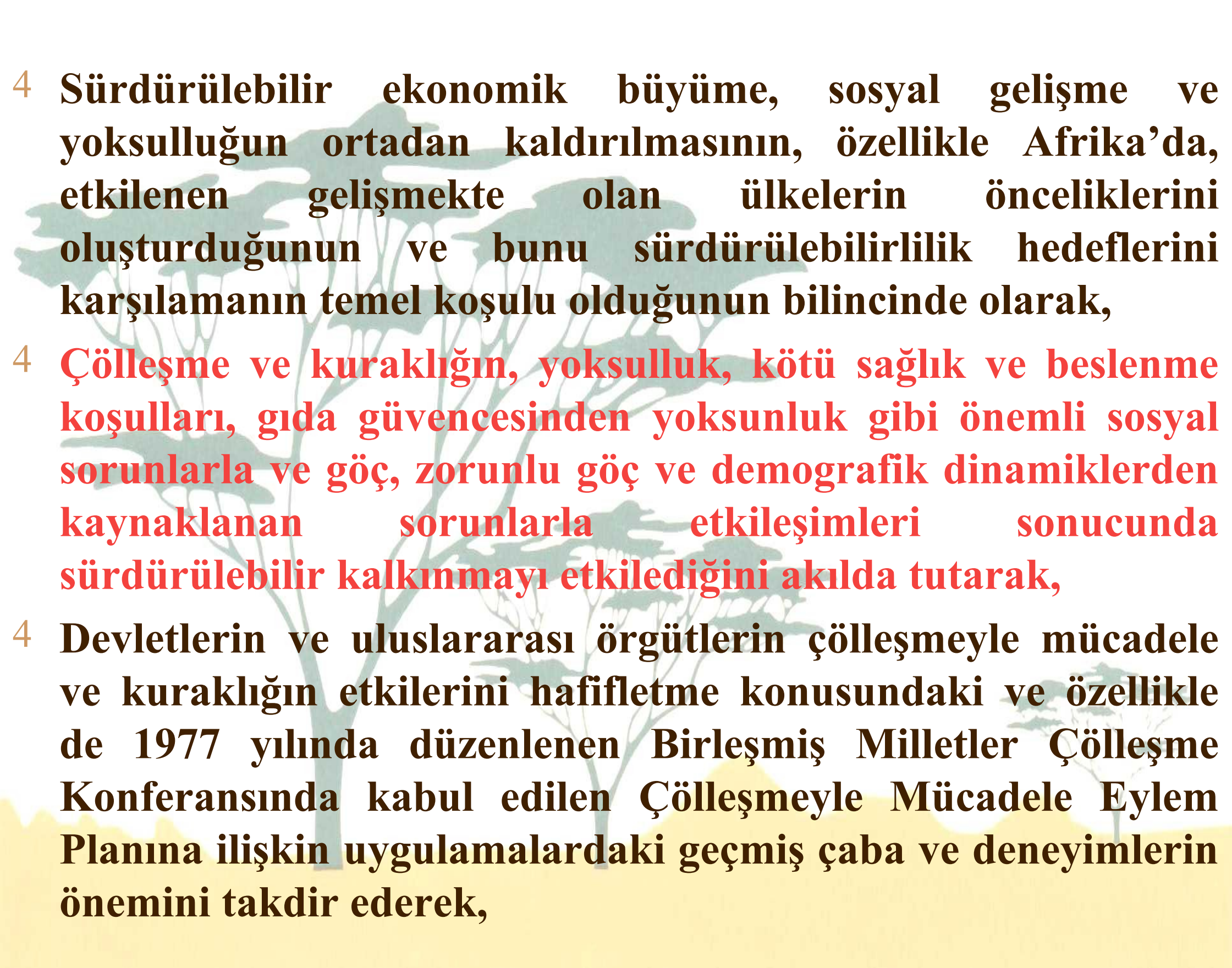

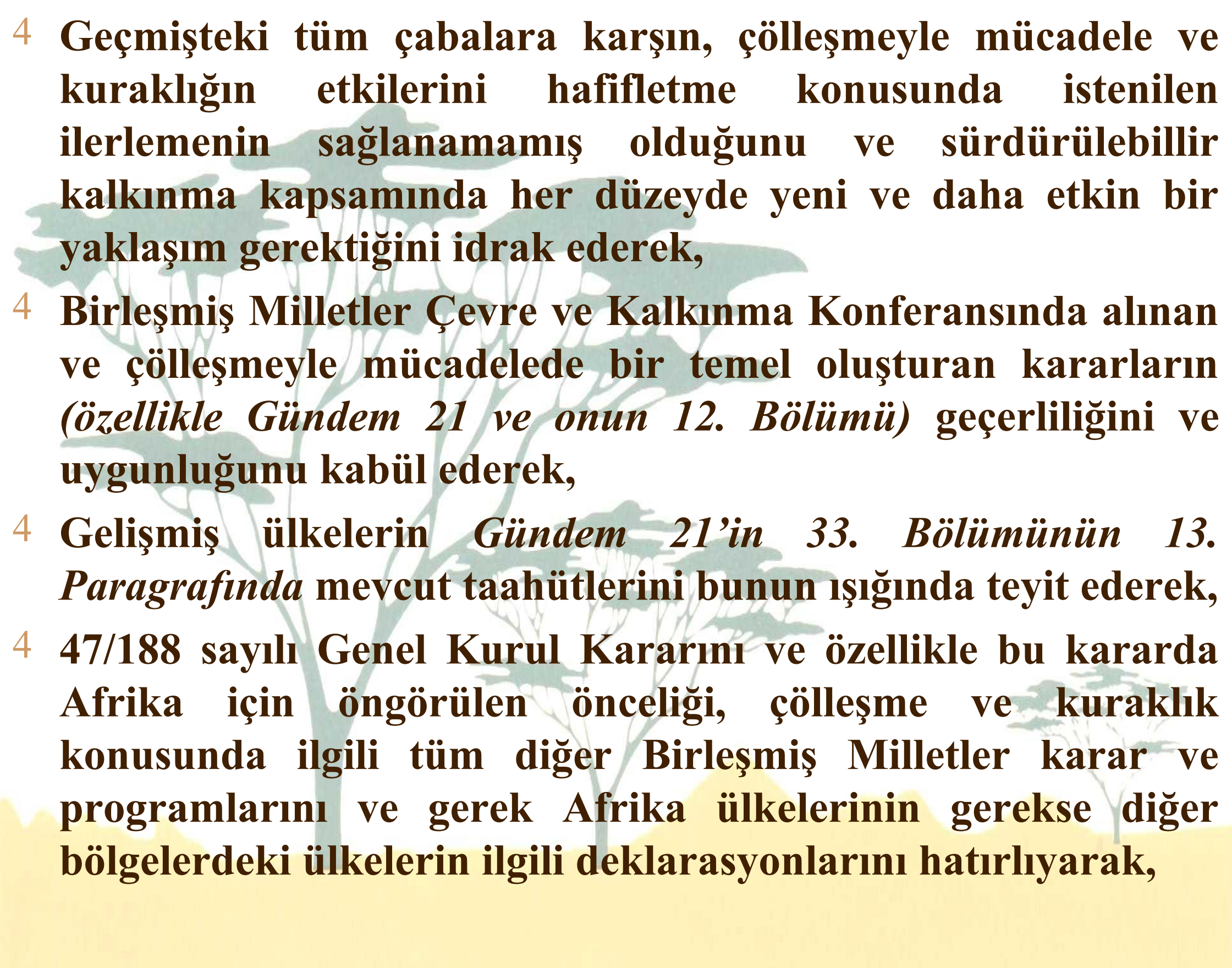
Gerekçe

Bu sözleşmenin tarafları,

- 4 Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarının merkezinde etkilenen veya tehdit altında olan alanlardaki insanların olduğunu doğruluyarak,
- 4 Devletler ve uluslararası örgütler de dahil olmak üzere uluslararası topluluğun, çölleşme ve kuraklığın olumsuz etkileri konusundaki acil duyarlılığını yansıtarak,
- 4 Kurak, yarı-kurak ve az yağışlı alanlar toplamının, yeryüzündeki arazi yüzölçümünün büyük bir oranını oluşturduğunu ve bu alanların da dünya nüfusunun büyük bir kesiminin yaşam çevresi ve geçim kaynağı olduğunu bilerek,

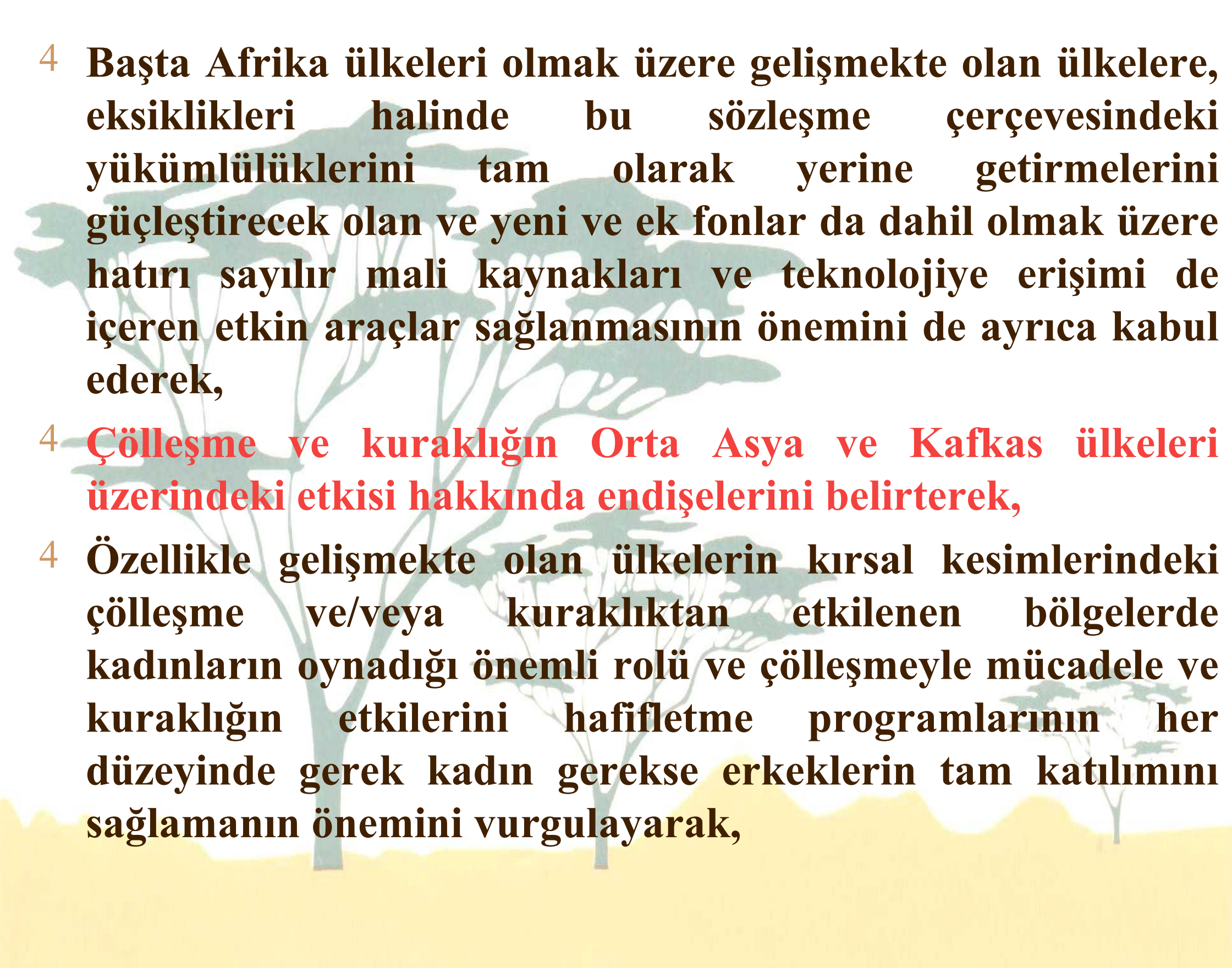
-
- 4 Çölleşme ve kuraklık sorunlarının küresel bir nitelik taşıdığını, dünyanın bütün bölgelerini etkilediğini ve çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletmek için uluslararası topluluğun ortak eyleminin gerektiğini kabul ederek,
- 4 Ciddi kuraklık ve/veya çölleşme sorunlarına maruz ülkeler arasında, başta en az gelişmiş ülkeler olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin ağırlıkla yer aldığını ve bu olguların özellikle Afrika'daki trajik sonuçlarını dikkate alarak,
- 4 Çölleşmenin fiziksel, biyolojik, politik, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin karmaşık etkileşimleri sonucunda ortaya çıktığını da dikkate alarak,
- 4 Etkilenen ülkelerin çölleşme ile yeterince mücadele kabiliyetinin ticaretten ve uluslararası ekonomik ilişkilerin ilgili yönlerinden etkilenmesini göz önüne alarak,

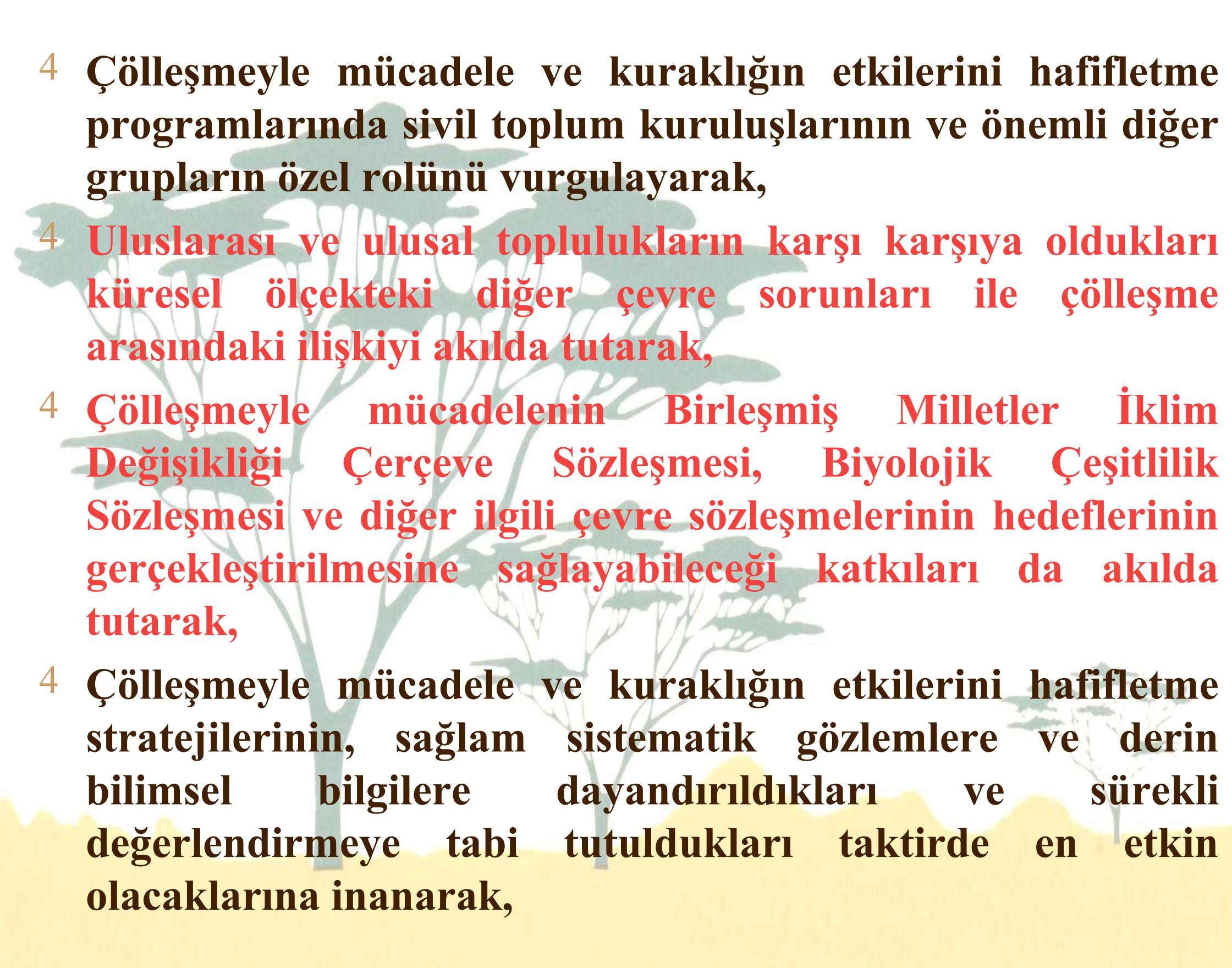
-
- 4 **Sürdürülebilir ekonomik büyüme, sosyal gelişme ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasının, özellikle Afrika'da, etkilenen gelişmekte olan ülkelerin önceliklerini oluşturduğunun ve bunu sürdürülebilirlik hedeflerini karşılamanın temel koşulu olduğunun bilincinde olarak,**
- 4 **Çölleşme ve kuraklığın, yoksulluk, kötü sağlık ve beslenme koşulları, gıda güvencesinden yoksunluk gibi önemli sosyal sorunlarla ve göç, zorunlu göç ve demografik dinamiklerden kaynaklanan sorunlarla etkileşimleri sonucunda sürdürülebilir kalkınmayı etkilediğini akılda tutarak,**
- 4 **Devletlerin ve uluslararası örgütlerin çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme konusundaki ve özellikle de 1977 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Çölleşme Konferansında kabul edilen Çölleşmeyle Mücadele Eylem Planına ilişkin uygulamalardaki geçmiş çaba ve deneyimlerin önemini takdir ederek,**

-
- 4 Geçmişteki tüm çabalara karşın, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme konusunda istenilen ilerlemenin sağlanamamış olduğunu ve sürdürülebilir kalkınma kapsamında her düzeyde yeni ve daha etkin bir yaklaşım gerektiğini idrak ederek,
- 4 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında alınan ve çölleşmeyle mücadelede bir temel oluşturan kararların (özellikle *Gündem 21 ve onun 12. Bölümü*) geçerliliğini ve uygunluğunu kabul ederek,
- 4 Gelişmiş ülkelerin *Gündem 21'in 33. Bölümünün 13. Paragrafında* mevcut taahhütlerini bunun ışığında teyit ederek,
- 4 47/188 sayılı Genel Kurul Kararını ve özellikle bu kararda Afrika için öngörülen önceliği, çölleşme ve kuraklık konusunda ilgili tüm diğer Birleşmiş Milletler karar ve programlarını ve gerek Afrika ülkelerinin gerekse diğer bölgelerdeki ülkelerin ilgili deklarasyonlarını hatırlıyarak,

4 Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve uluslararası hukuk prensipleri çerçevesinde, Devletlerin sahip oldukları kaynakları kendi çevre ve kalkınma politikaları doğrultusunda egemen olarak kullanma hakları bulunduğunu ve kendi yetki ve kontrol sınırları dahilindeki faaliyetlerinin diğer Devletlerde ve ulusal yetki sınırlarının dışındaki alanlarda çevreye zarar vermemesini sağlama sorumlulukları bulunduğu 2 numaralı ilkesinde belirten Çevre ve Kalkınma konulu Rio Deklarasyonunu teyit ederek,

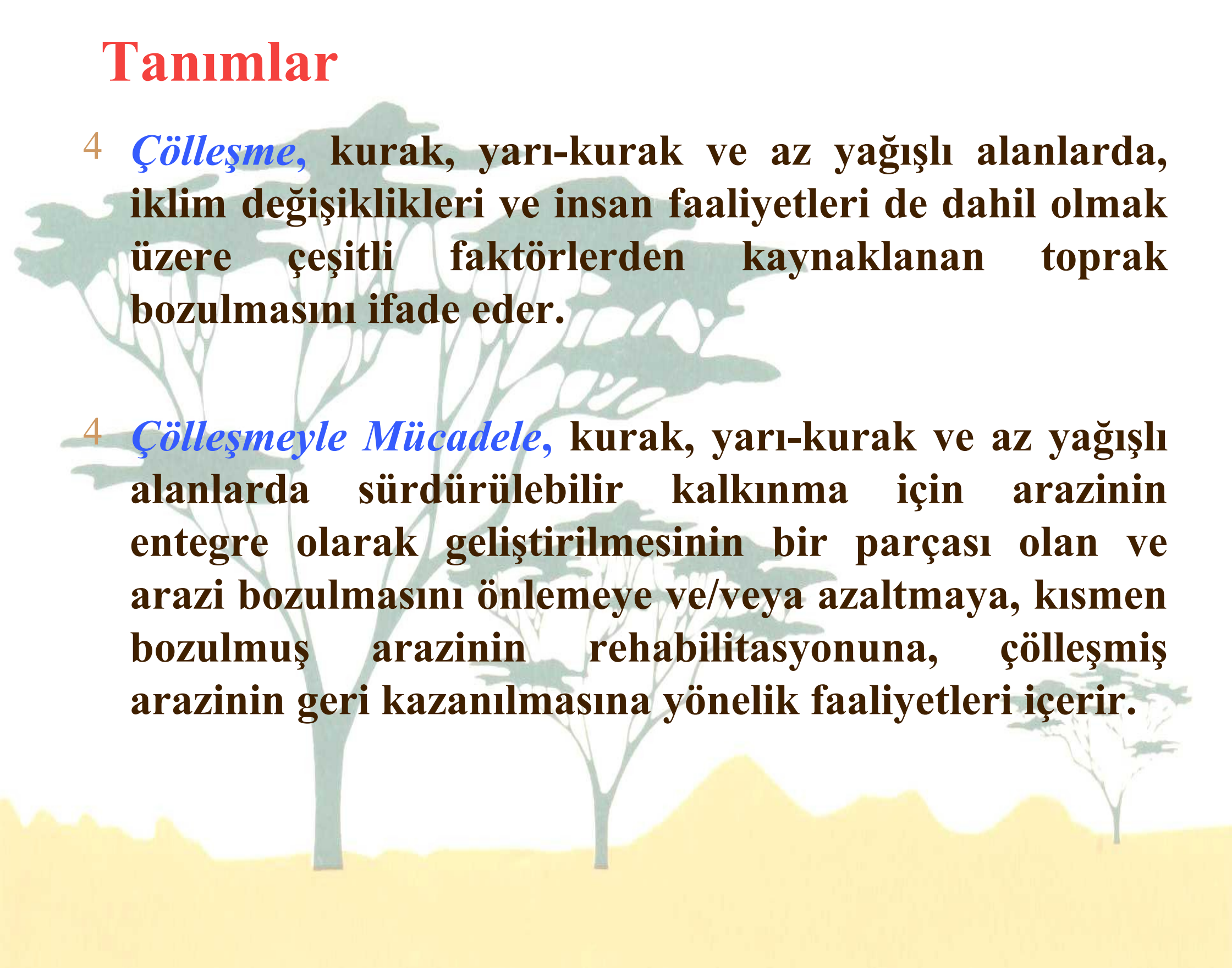
4 Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmekte uluslararası işbirliği ve ortaklıkların önemini ve gerekliliğini de kabul ederek,

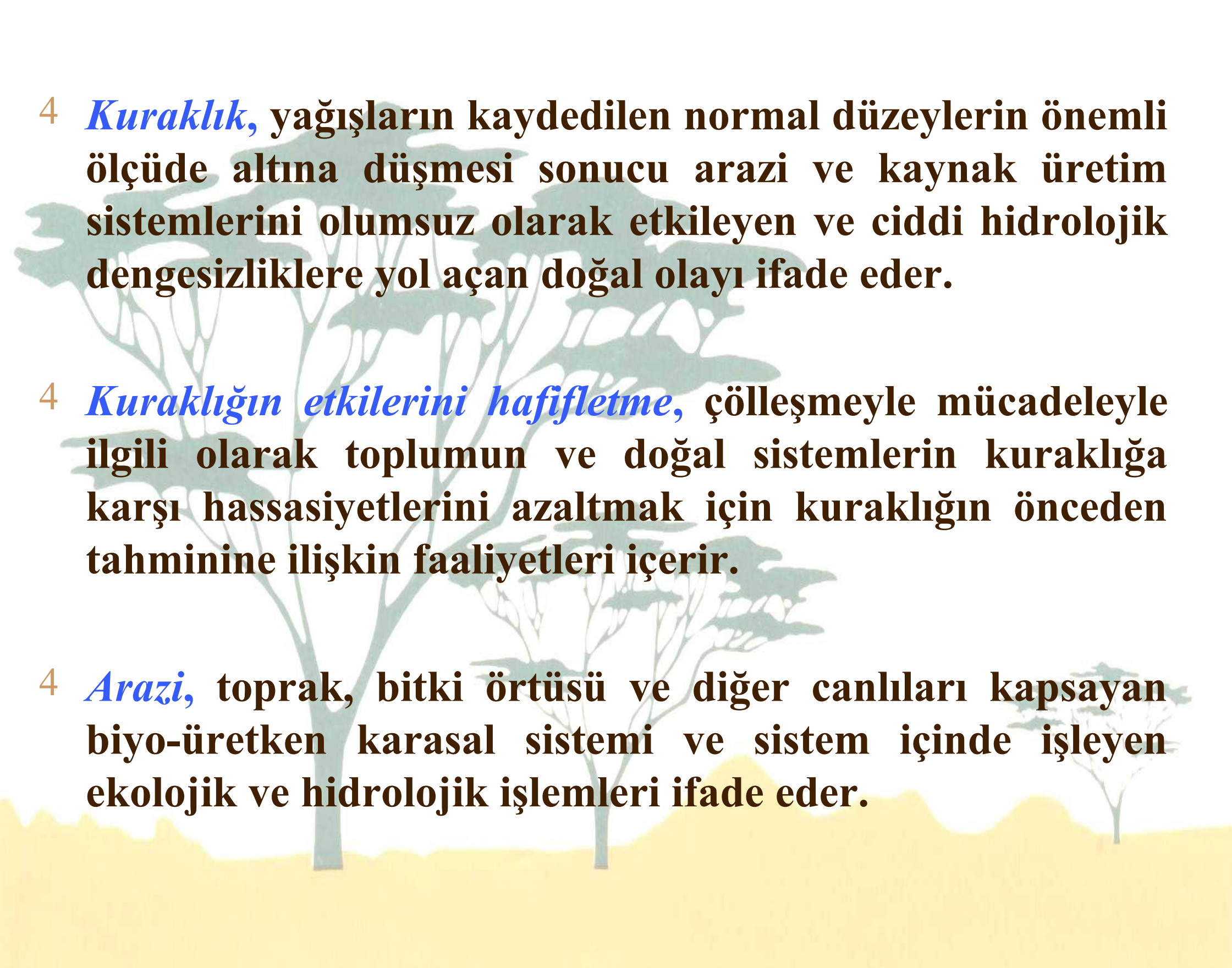
-
- 4 **Başta Afrika ülkeleri olmak üzere gelişmekte olan ülkelere, eksiklikleri halinde bu sözleşme çerçevesindeki yükümlölüklerini tam olarak yerine getirmelerini güçleştirecek olan ve yeni ve ek fonlar da dahil olmak üzere hatırı sayılır mali kaynakları ve teknolojiye erişimi de içeren etkin araçlar sağlanması nın önemini de ayrıca kabul ederek,**
- 4 **Çölleşme ve kuraklığın Orta Asya ve Kafkas ülkeleri üzerindeki etkisi hakkında endişelerini belirterek,**
- 4 **Özellikle gelişmekte olan ülkelerin kırsal kesimlerindeki çölleşme ve/veya kuraklıktan etkilenen bölgelerde kadınların oynadığı önemli rolü ve çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme programlarının her düzeyinde gerek kadın gerekse erkeklerin tam katılımını sağlamanın önemini vurgulayarak,**

-
- 4 **Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme programlarında sivil toplum kuruluşlarının ve önemli diğer grupların özel rolünü vurgulayarak,**
- 4 **Uluslararası ve ulusal toplulukların karşı karşıya oldukları küresel ölçekteki diğer çevre sorunları ile çölleşme arasındaki ilişkiyi akılda tutarak,**
- 4 **Çölleşmeyle mücadelenin Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve diğer ilgili çevre sözleşmelerinin hedeflerinin gerçekleştirilmesine sağlayabileceği katkıları da akılda tutarak,**
- 4 **Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme stratejilerinin, sağlam sistematik gözlemlere ve derin bilimsel bilgilere dayandırıldıkları ve sürekli değerlendirmeye tabi tutuldukları taktirde en etkin olacaklarına inanarak,**

-
- 4 **Ulusal program ve önceliklerin uygulanmasını kolaylaştırmak için, uluslararası işbirliğinin etkinlik ve koordinasyonunun iyileştirilmesine acil ihtiyaç duyulduğunu kabul ederek,**
- 4 **Şimdiki ve gelecekteki kuşaklar yararına çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek için gereken eylemlere girişilmesinde kararlı olarak,**
- 4 **Sözleşme metninde yer alan hususları kararlaştırmışlardır.**

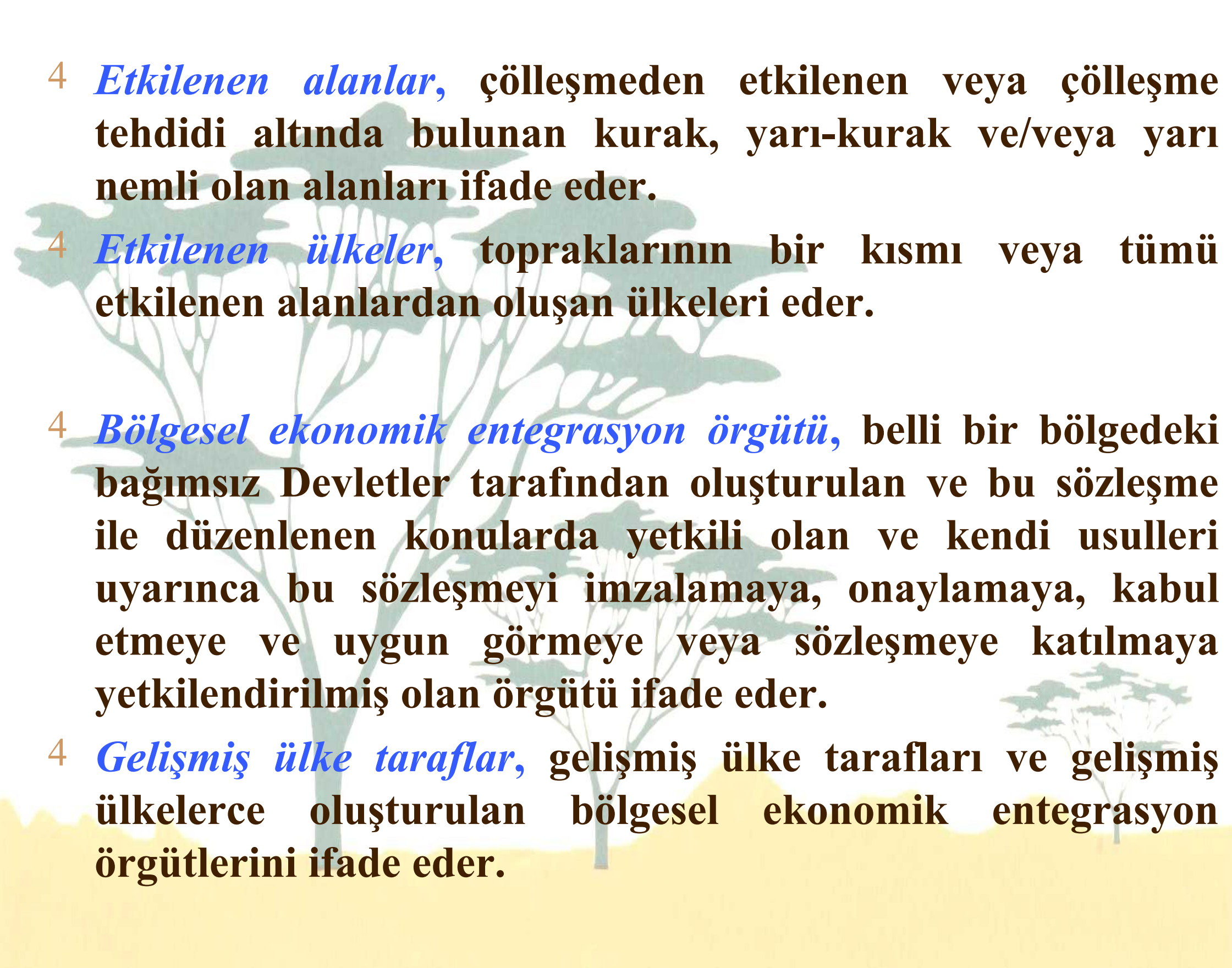
Tanımlar

-
- 4 **Çölleşme**, kurak, yarı-kurak ve az yağışlı alanlarda, iklim değişiklikleri ve insan faaliyetleri de dahil olmak üzere çeşitli faktörlerden kaynaklanan toprak bozulmasını ifade eder.
- 4 **Çölleşmeyle Mücadele**, kurak, yarı-kurak ve az yağışlı alanlarda sürdürülebilir kalkınma için arazinin entegre olarak geliştirilmesinin bir parçası olan ve arazi bozulmasını önlemeye ve/veya azaltmaya, kısmen bozulmuş arazinin rehabilitasyonuna, çölleşmiş arazinin geri kazanılmasına yönelik faaliyetleri içerir.

-
- 4 ***Kuraklık***, yağışların kaydedilen normal düzeylerin önemli ölçüde altına düşmesi sonucu arazi ve kaynak üretim sistemlerini olumsuz olarak etkileyen ve ciddi hidrolojik dengesizliklere yol açan doğal olayı ifade eder.
- 4 ***Kuraklığın etkilerini hafifletme***, çölleşmeyle mücadeleyle ilgili olarak toplumun ve doğal sistemlerin kuraklığa karşı hassasiyetlerini azaltmak için kuraklığın önceden tahminine ilişkin faaliyetleri içerir.
- 4 ***Arazi***, toprak, bitki örtüsü ve diğer canlıları kapsayan biyo-üretken karasal sistemi ve sistem içinde işleyen ekolojik ve hidrolojik işlemleri ifade eder.

4 *Arazi bozulması*, rüzgar ve/veya suyun etkisiyle oluşan toprak erozyonu, toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik veya ekonomik özelliklerinin bozulması, bitki örtüsünün uzun süreli kaybı gibi insan faaliyetlerinden ve yaşam çevresi biçimlerinden kaynaklanan işlemler de dahil olmak üzere bir işlemin veya işlemler bileşiminin veya arazi kullanımının neden olduğu, yağmurla beslenen ekili alanlarda, sulama yapılan ekili alanlarda veya otlak, mera, orman ve ağaçlık alanlarda biyolojik ve ekonomik verim ve çeşitlilik azalmasını ve kaybını ifade eder.

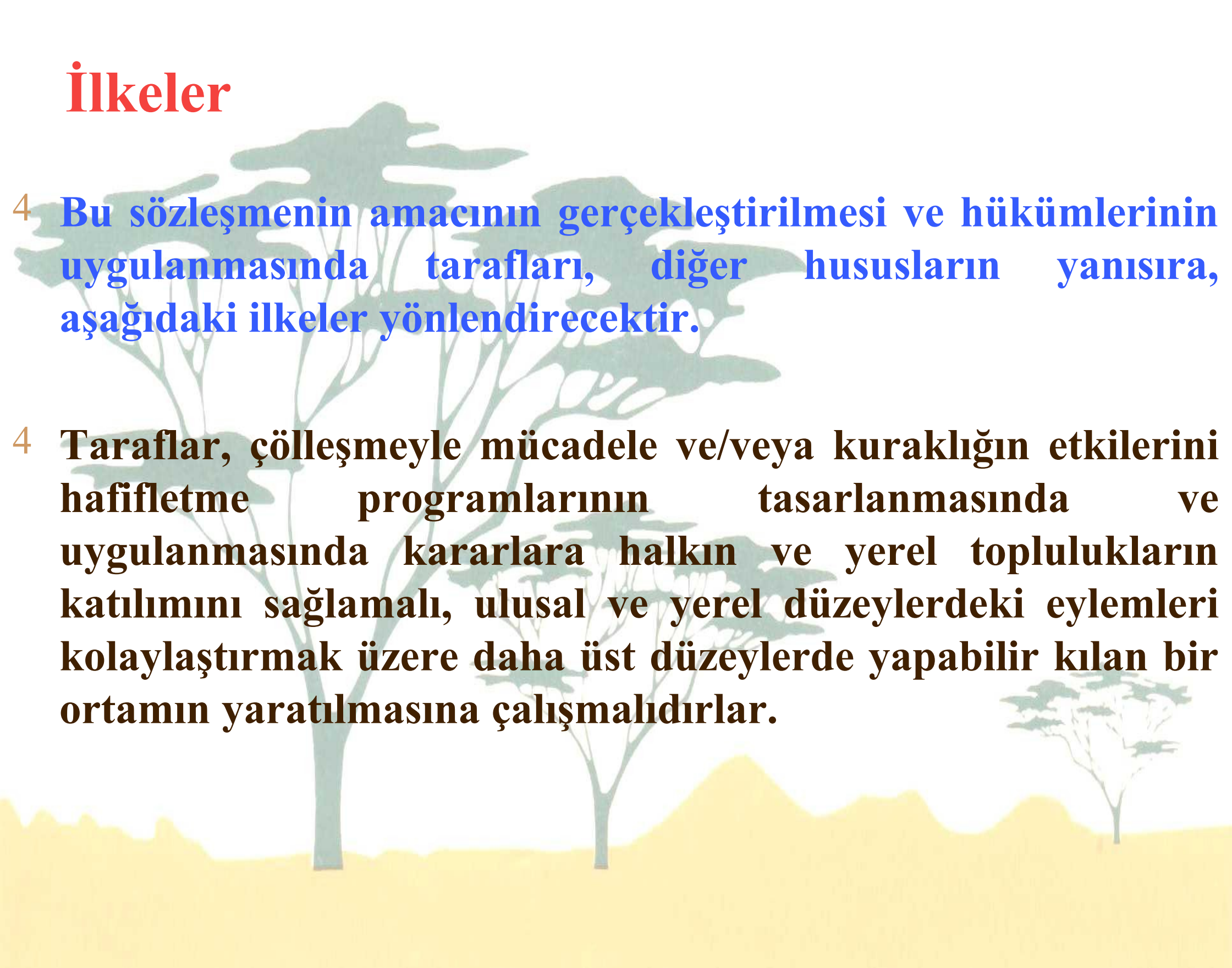
4 *Kurak, yarı-kurak ve yarı nemli alanlar*, kutup ve kutup-altı bölgelerinin dışında kalan ve yıllık yağış miktarının evapotranspirasyon potansiyeline oranı 0.05 ile 0.65 arasında olan alanları ifade eder.

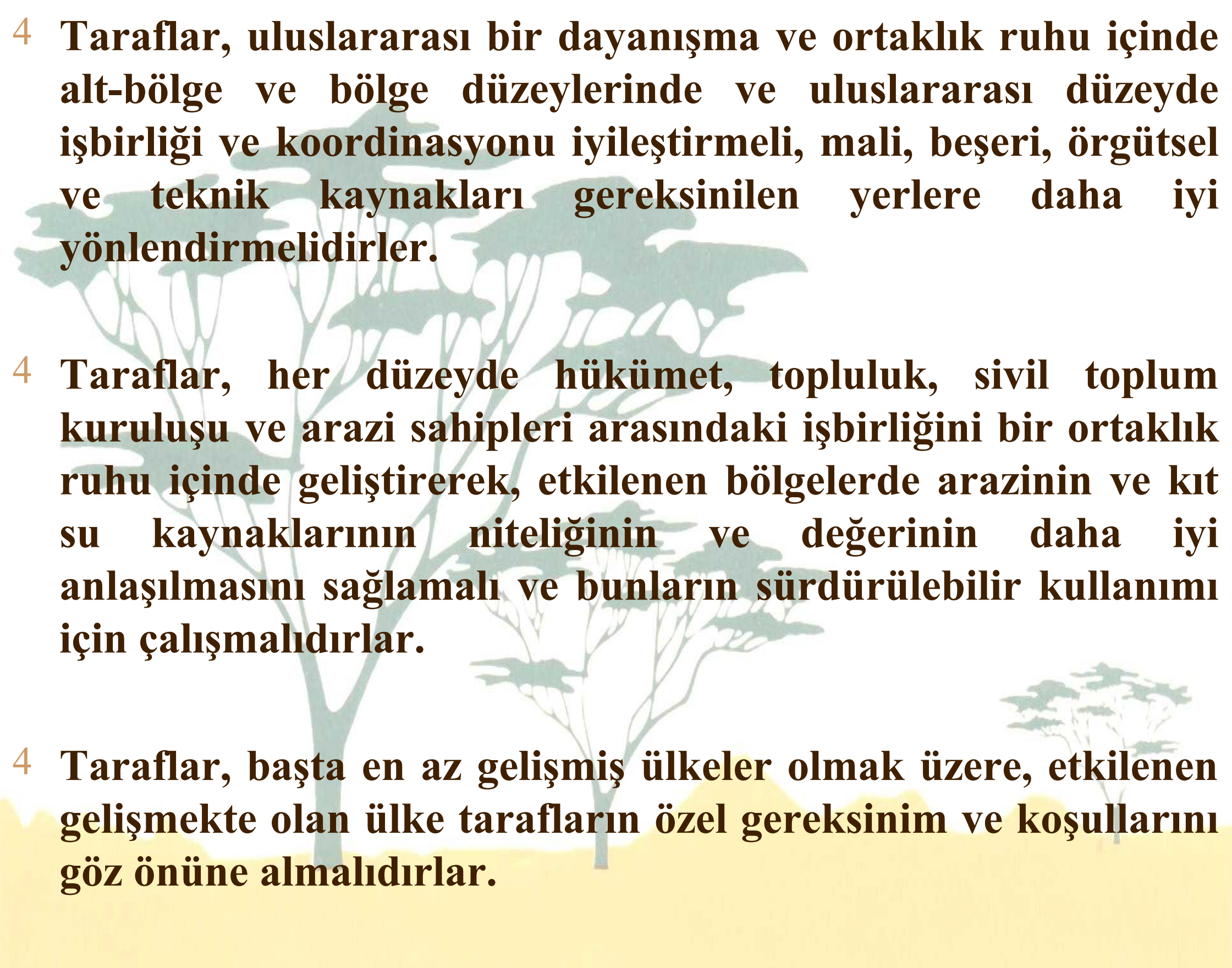
-
- 4 *Etkilenen alanlar*, çölleşmeden etkilenen veya çölleşme tehdidi altında bulunan kurak, yarı-kurak ve/veya yarı nemli olan alanları ifade eder.
- 4 *Etkilenen ülkeler*, topraklarının bir kısmı veya tümü etkilenen alanlardan oluşan ülkeleri eder.
- 4 *Bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü*, belli bir bölgedeki bağımsız Devletler tarafından oluşturulan ve bu sözleşme ile düzenlenen konularda yetkili olan ve kendi usulleri uyarınca bu sözleşmeyi imzalamaya, onaylamaya, kabul etmeye ve uygun görmeye veya sözleşmeye katılmaya yetkilendirilmiş olan örgütü ifade eder.
- 4 *Gelişmiş ülke taraflar*, gelişmiş ülke tarafları ve gelişmiş ülkelerce oluşturulan bölgesel ekonomik entegrasyon örgütlerini ifade eder.

Amaçlar

- 4 Bu sözleşmenin amacı, etkilenen ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmak üzere Gündem 21 ile uyumlu entegre bir yaklaşım çerçevesinde uluslararası işbirliği ve ortaklık düzenlemeleri ile desteklenen her düzeyde etkin eylemler yoluyla, özellikle Afrika'da olmak üzere ciddi kuraklık ve/veya çölleşmeye maruz ülkelerde, çölleşmeyle mücadele etmek ve kuraklığın etkilerini hafifletmektir.
- 4 Bu amaca ulaşmak için, etkilenen alanlarda, aynı anda hem arazinin verimliliğini iyileştirerek, hem de arazi ve su kaynaklarının rehabilitasyonunu, korunmasını ve sürdürülebilir yönetimini sağlayarak özellikle yerel topluluklar düzeyinde yaşam koşullarının iyileştirilmesi üzerinde odaklaşan uzun dönemli stratejilerin uygulanması gerekecektir.

İlkeler

-
- 4 Bu sözleşmenin amacının gerçekleştirilmesi ve hükümlerinin uygulanmasında tarafları, diğer hususların yanısıra, aşağıdaki ilkeler yönlendirecektir.
- 4 Taraflar, çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme programlarının tasarlanmasında ve uygulanmasında kararlara halkın ve yerel toplulukların katılımını sağlamalı, ulusal ve yerel düzeylerdeki eylemleri kolaylaştırmak üzere daha üst düzeylerde yapabilir kılan bir ortamın yaratılmasına çalışmalıdırlar.

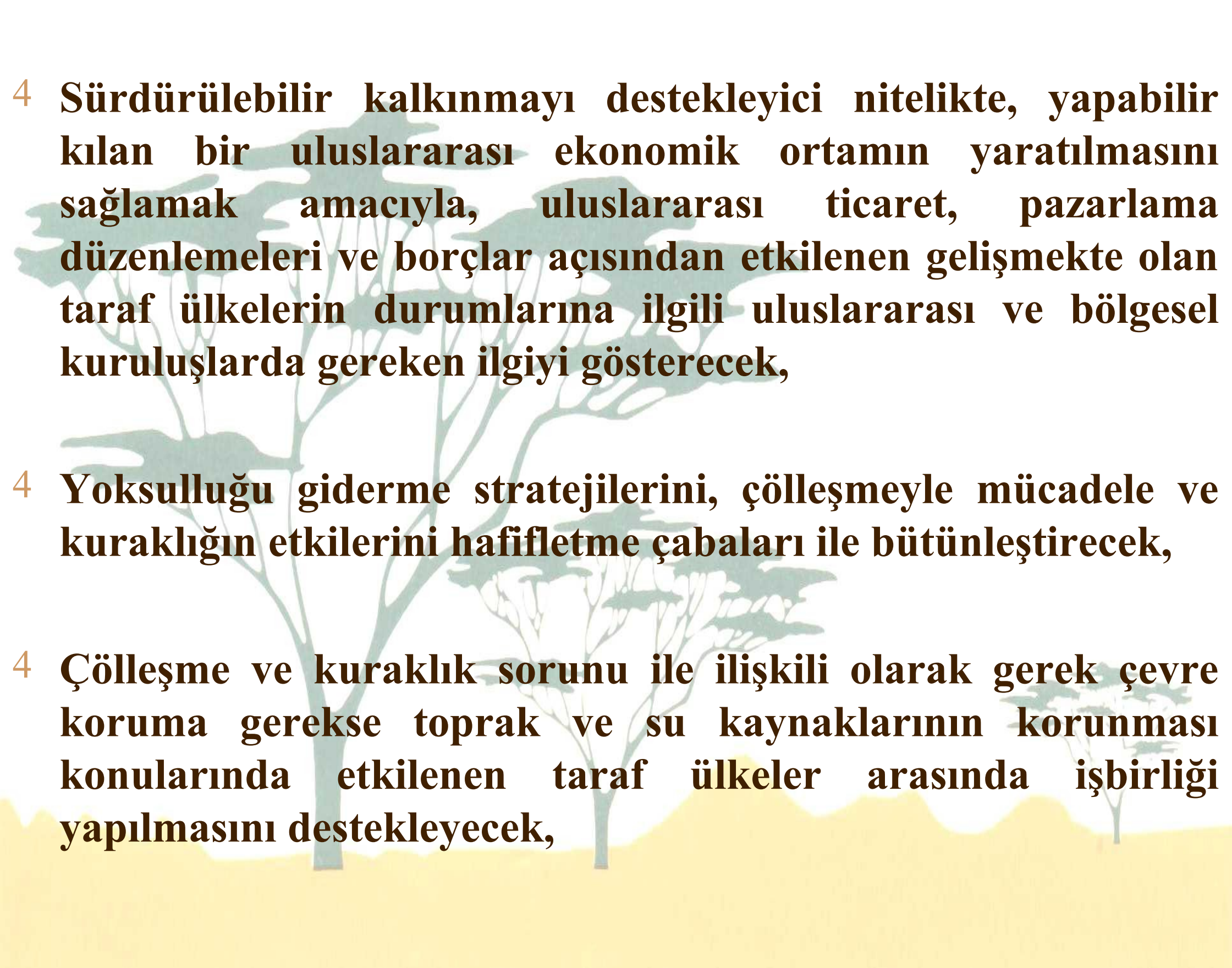
-
- 4 Taraflar, uluslararası bir dayanışma ve ortaklık ruhu içinde alt-bölge ve bölge düzeylerinde ve uluslararası düzeyde işbirliği ve koordinasyonu iyileştirmeli, mali, beşeri, örgütsel ve teknik kaynakları gereksinilen yerlere daha iyi yönlendirmelidirler.**
- 4 Taraflar, her düzeyde hükümet, topluluk, sivil toplum kuruluşu ve arazi sahipleri arasındaki işbirliğini bir ortaklık ruhu içinde geliştirerek, etkilenen bölgelerde arazinin ve kıt su kaynaklarının niteliğinin ve değerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamalı ve bunların sürdürülebilir kullanımı için çalışmalıdırlar.**
- 4 Taraflar, başta en az gelişmiş ülkeler olmak üzere, etkilenen gelişmekte olan ülke tarafların özel gereksinim ve koşullarını göz önüne almalıdırlar.**

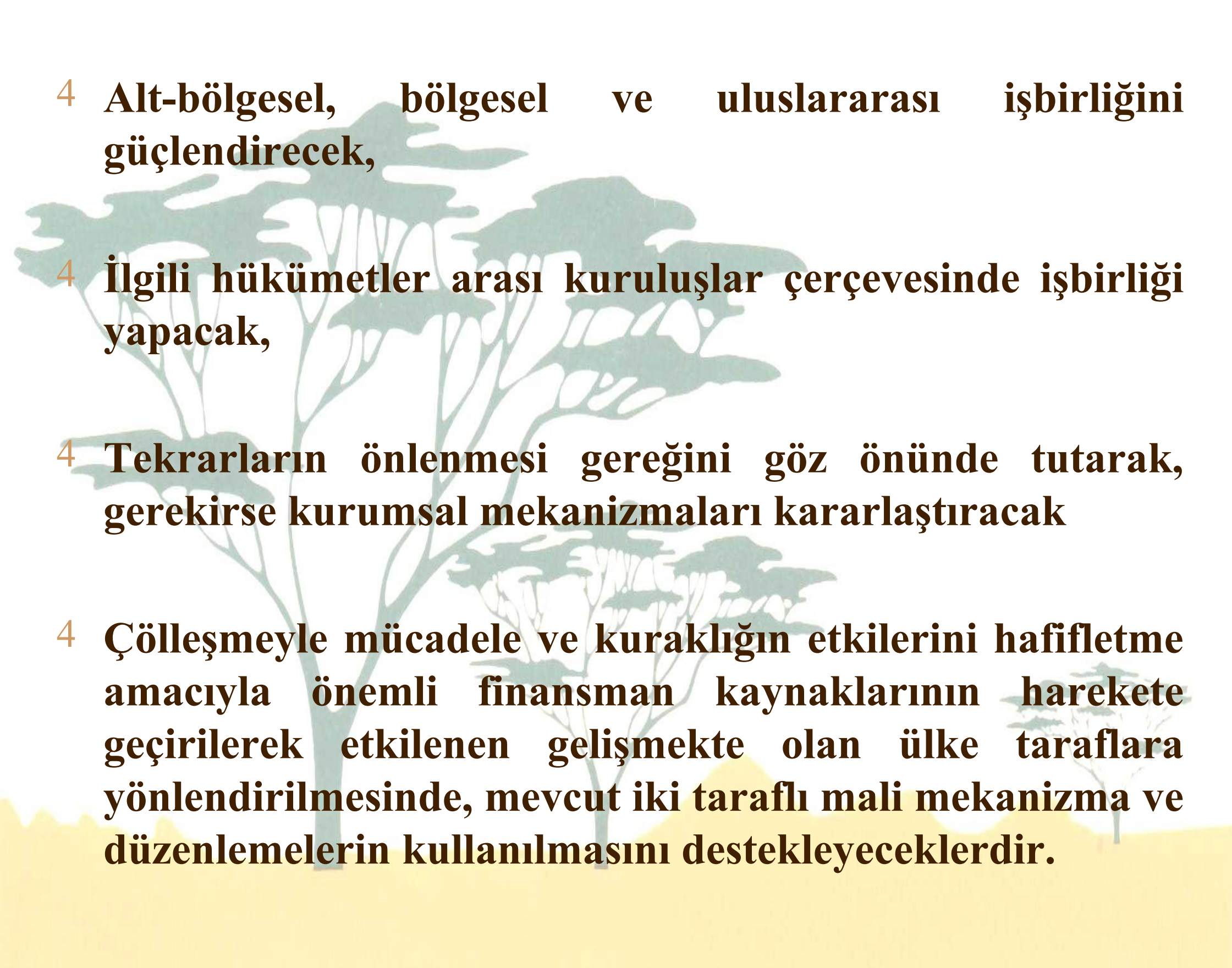
Genel Yükümlükler

- 4 Taraflar, bu sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerini münferiden veya mevcut ya da öngörülen iki taraflı ve çok taraflı düzenlemeler veya bunların bileşimi kapsamında müştereken yerine getirecekler ve her düzeyde çabaların koordinasyonuna ve tutarlı uzun dönemli stratejilerin geliştirilmesine gereken önemi vereceklerdir.

Bu sözleşmenin amacına ulaşması için taraflar:

- 4 Çölleşme ve kuraklık süreçlerinin fiziksel, biyolojik ve sosyo-ekonomik yönlerine eğilen entegre bir yaklaşımı benimseyecek,

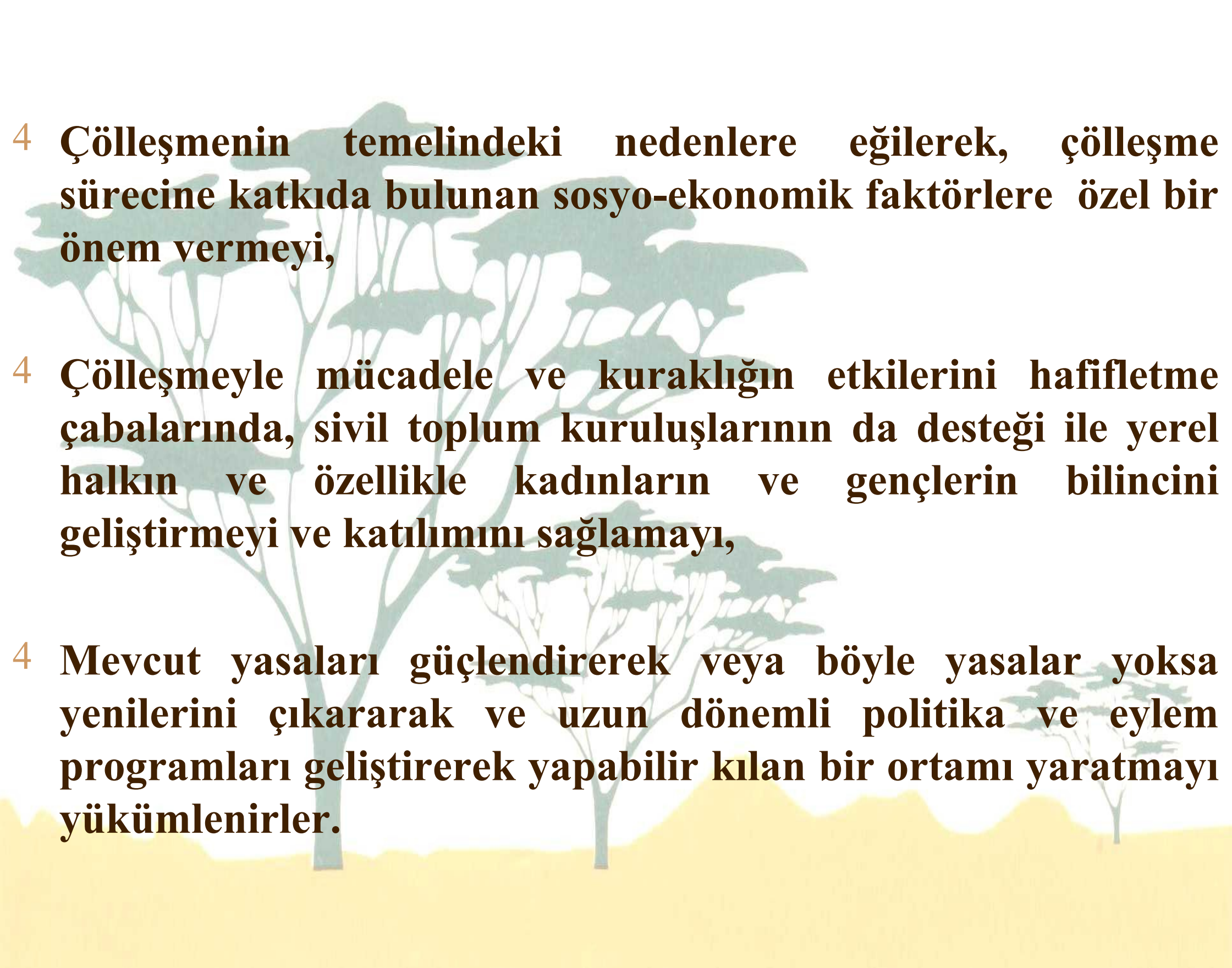
-
- 4 Sürdürülebilir kalkınmayı destekleyici nitelikte, yapabilir kılan bir uluslararası ekonomik ortamın yaratılmasını sağlamak amacıyla, uluslararası ticaret, pazarlama düzenlemeleri ve borçlar açısından etkilenen gelişmekte olan taraf ülkelerin durumlarına ilgili uluslararası ve bölgesel kuruluşlarda gereken ilgiyi gösterecek,
- 4 Yoksulluğu giderme stratejilerini, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabaları ile bütünleştirecek,
- 4 Çölleşme ve kuraklık sorunu ile ilişkili olarak gerek çevre koruma gerekse toprak ve su kaynaklarının korunması konularında etkilenen taraf ülkeler arasında işbirliği yapılmasını destekleyecek,

-
- 4 Alt-bölgesel, bölgesel ve uluslararası işbirliğini güçlendirecek,**
 - 4 İlgili hükümetler arası kuruluşlar çerçevesinde işbirliği yapacak,**
 - 4 Tekrarların önlenmesi gereğini göz önünde tutarak, gerekirse kurumsal mekanizmaları kararlaştıracak**
 - 4 Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme amacıyla önemli finansman kaynaklarının harekete geçirilerek etkilenen gelişmekte olan ülke taraflara yönlendirilmesinde, mevcut iki taraflı mali mekanizma ve düzenlemelerin kullanılmasını destekleyeceklerdir.**

-
- 4 Etkilenen gelişmekte olan ülke taraflar, sözleşmenin uygulanmasında yardımlardan yararlanabilirler.
- 4 Bu sözleşmenin uygulanmasında taraflar, diğerk bölgelerdeki gelişmekte olan ülke tarafları ihmal etmeden, Afrika'da hüküm süren özel durum nedeniyle, bu bölgedeki etkilenen ülke taraflara öncelik tanıyacaklardır.

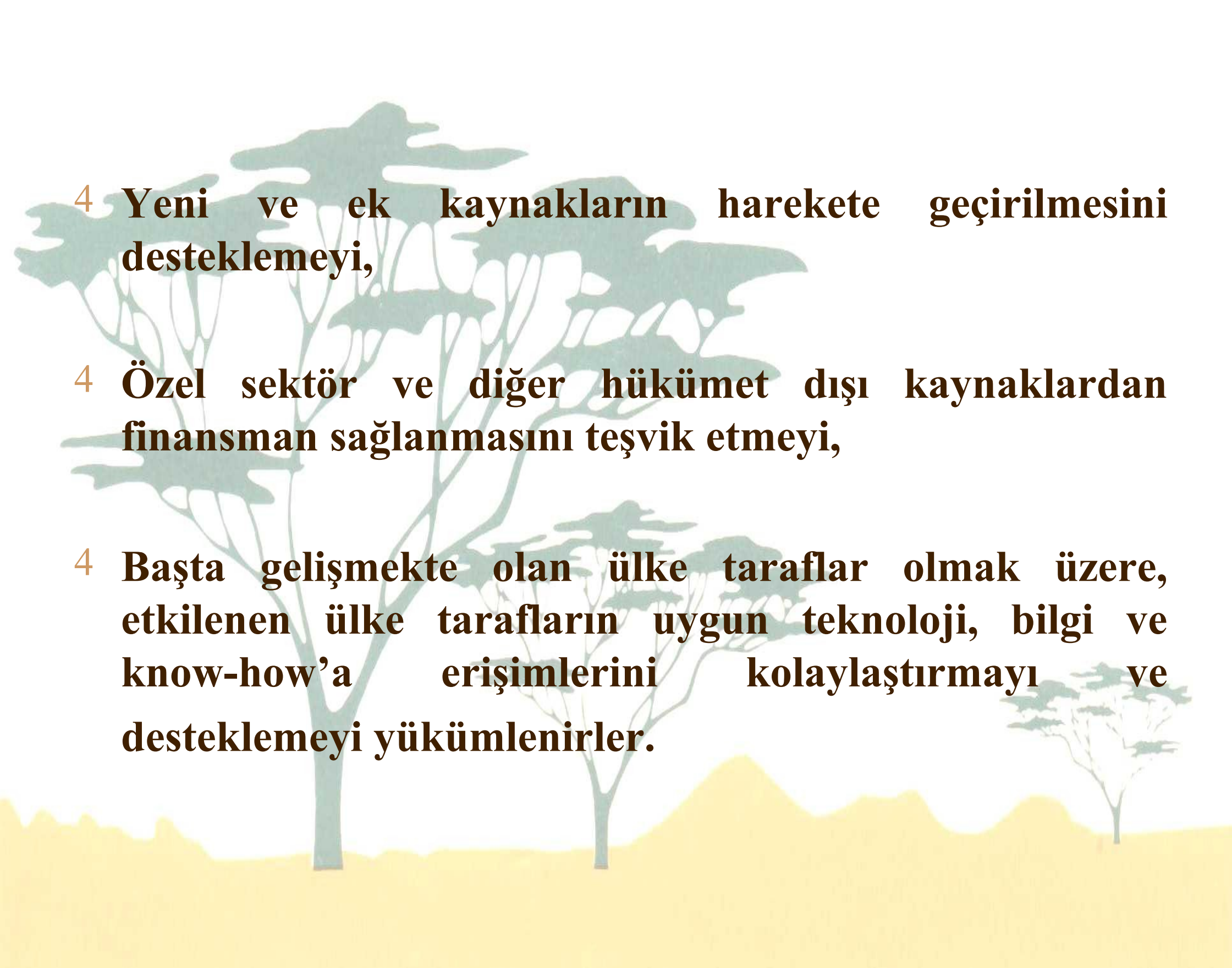
Etkilenen Ülke Tarafların Yükümlülükleri:

- 4 Etkilenen ülke taraflar, genel yükümlülüklerle ilave olarak:
- 4 Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme konusuna gereken önceliği vermeyi, kendi koşul ve imkanları dahilinde yeterli kaynakları ayırmayı,
- 4 Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek için, sürdürülebilir kalkınma plan ve/veya politikaları çerçevesinde strateji ve öncelikleri belirlemeyi,

-
- 4 **Çölleşmenin temelindeki nedenlere eğilerek, çölleşme sürecine katkıda bulunan sosyo-ekonomik faktörlere özel bir önem vermeyi,**
 - 4 **Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarında, sivil toplum kuruluşlarının da desteği ile yerel halkın ve özellikle kadınların ve gençlerin bilincini geliştirmeyi ve katılımını sağlamayı,**
 - 4 **Mevcut yasaları güçlendirerek veya böyle yasalar yoksa yenilerini çıkararak ve uzun dönemli politika ve eylem programları geliştirerek yapabilir kılan bir ortamı yaratmayı yükümlenirler.**

Gelişmiş Ülke Tarafların Yükümlülükleri

- 4 Başta Afrika'dakiler ve en az gelişmiş ülkeler olmak üzere, gelişmekte olan ülke tarafların çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarını kararlaştırıldığı gibi aktif olarak münferiden veya müştereken desteklemeyi,
- 4 Başta Afrika'dakiler olmak üzere, etkilenen gelişmekte olan ülke tarafların çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye yönelik kendi uzun dönemli plan ve stratejilerini etkin bir biçimde geliştirip uygulamalarına yardımcı olacak mali kaynak ve diğer destek biçimlerini sağlamayı,

-
- 4 **Yeni ve ek kaynakların harekete geçirilmesini desteklemeyi,**
 - 4 **Özel sektör ve diğer hükümet dışı kaynaklardan finansman sağlanmasını teşvik etmeyi,**
 - 4 **Başta gelişmekte olan ülke taraflar olmak üzere, etkilenen ülke tarafların uygun teknoloji, bilgi ve know-how'a erişimlerini kolaylaştırmayı ve desteklemeyi yükümlenirler.**

SÖZLEŞME ORGANLARI

Taraflar Konferansı

Sözleşmenin en üst organıdır. Görev kapsamı çerçevesinde etkin uygulama için gerekli kararların alındığı yerdir. Sözleşmenin uygulanmasının ve kurumsal düzenlemelerinin işlerliğinin düzenli aralıklarla değerlendirmesinin yapıldığı, taraflarca benimsenen önlemlere ilişkin bilgi değişimini destekleyen ve kolaylaştıran, raporları değerlendiren ve bağlı kuruluşlara rehberlik eden, gerek kendisinin gerekse bu kuruluşların iç tüzük ve mali kurallarını oybirliğiyle kararlaştırarak kabul eden mercidir. Gerektiğinde yetkin ulusal, uluslararası ve hükümetlerarası kuruluşların ve sivil toplum kuruluşlarının bilgi ve hizmetlerinden yararlanan ve onlarla işbirliği yapan organdır.

Global Mekanizma

Sözleşmenin parasal kaynaklarını harekete geçirmek ve yönlendirmekle görevlidir. BM skalasına göre Türkiye için saptanan katkı payı % 0.440'dır.

Bilim ve Teknoloji Komitesi

ölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye ilişkin bilimsel ve teknolojik konularda Taraflar Meclisi'ne bilgi sağlamak ve tavsiyelerde bulunmak üzere, Sözleşme ile Taraflar Meclisi'nin bağılı kuruluşu statüsünde kurulmuştur. Komite, Taraflar Konferansı'nın olağan toplantıları ile aynı zamanda toplanarak, disiplinlerarası bir niteliğe sahip olup, tarafların katılımına açıktır. Komite, ilgili uzmanlık alanlarında yetkin olan hükümet temsilcilerinden oluşmaktadır.

Sözleşme bünyesinde mevcut bilgilerin envanterinin çıkartılması, bunların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, genel kullanıma ve modern teknolojiye adapte edilmesi ve halkın yararlanması imkanlarının araştırılması bu komitenin sorumluluğunda bulunmaktadır.

Daimi Sekreteryä

Taraflar Konferansı'nı düzenlemek, herhangi bir protokolle kendisine verilen görevleri yerine getirmek, çalışma raporlarını hazırlamak ve Taraflar Konferansı'na sunmakla görevli olan organdır.

KUZEY AKDENİZ İÇİN BÖLGESEL UYGULAMA EKİ (EK IV)

Amaç

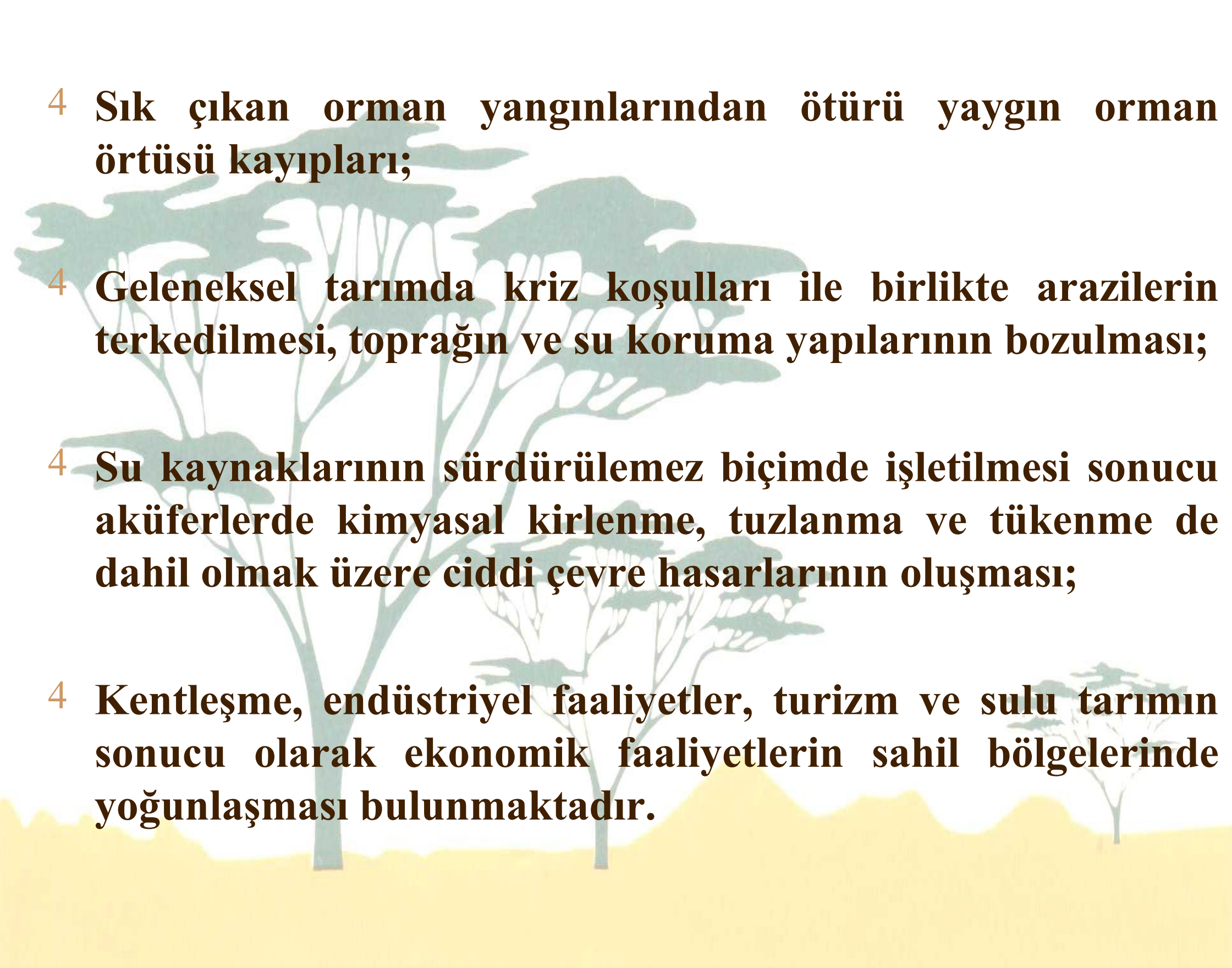
(Madde 1)

- 4 Bu ekin amacı, Kuzey Akdeniz bölgesindeki özel koşulların ışığında, bu bölgedeki etkilenen ülke taraflarda Sözleşmenin etkin bir biçimde uygulanması için gerekli olan rehber, ilke ve düzenlemeleri belirlemektir.

Kuzey Akdeniz Bölgesinin Özel Şartları

(Madde 2)

- 4 Kuzey Akdeniz bölgesindeki, 1. Madde de gönderme yapılan özel şartlar arasında:
- 4 Geniş alanları etkileyen yarı-kurak iklim şartları, mevsim kuraklıkları, çok yüksek yağış değişkenliği, ani ve yoğun yağışlar;
- 4 Yüzeyde kabuk oluşturmaya yatkın, fakir ve erozyona çok müsait topraklar;
- 4 Dik yamaçlı profiller ve çok değişken arazi yapıları;

-
- 4 Sık çıkan orman yangınlarından ötürü yaygın orman örtüsü kayıpları;**
 - 4 Geleneksel tarımda kriz koşulları ile birlikte arazilerin terk edilmesi, toprağın ve su koruma yapılarının bozulması;**
 - 4 Su kaynaklarının sürdürülemez biçimde işletilmesi sonucu aküferlerde kimyasal kirlenme, tuzlanma ve tükenme de dahil olmak üzere ciddi çevre hasarlarının oluşması;**
 - 4 Kentleşme, endüstriyel faaliyetler, turizm ve sulu tarımın sonucu olarak ekonomik faaliyetlerin sahil bölgelerinde yoğunlaşması bulunmaktadır.**

Sürdürülebilir Kalkınma İçin Stratejik Planlama Çerçevesi

(Madde 3)

- 4 Ulusal eylem programları, Kuzey Akdeniz Bölgesindeki etkilenen ülke tarafların sürdürülebilir kalkınma için stratejik planlama çerçevelerinin merkezi ve ayrılmaz bir parçasını teşkil edecektir.**
- 4 Sözleşmenin 10. Madde 2 (f) paragrafına göre azami yerel katılımı sağlayan esnek planlamalı bir stratejiye rehberlik etmek üzere, hükümetin uygun kademelerini, yerel toplulukları ve sivil toplum kuruluşlarını içeren istişari ve katılımcı bir süreç başlatılacaktır.**

Ulusal Eylem Programları ve Takvim Hazırlama Yükümlülüğü

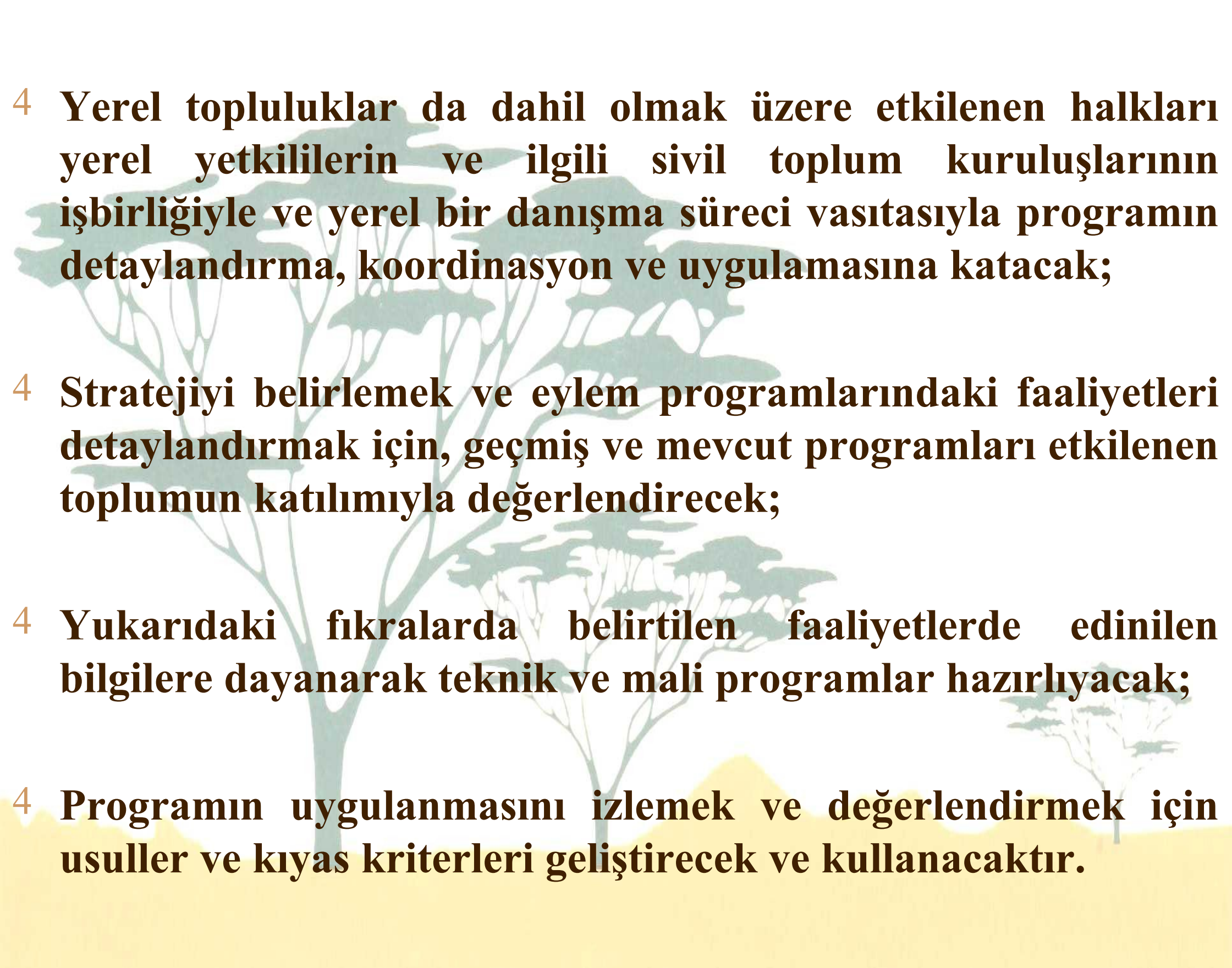
(Madde 4)

- 4 Kuzey Akdeniz Bölgesindeki etkilenen ülke taraflar ulusal eylem programları ve duruma göre alt-bölgesel, bölgesel veya ortak eylem programları hazırlayacaklardır. Bu programın hazırlanması mümkün olan en kısa zamanda gerçekleştirilecektir.

Ulusal Eylem Programlarının Hazırlanması ve Uygulanması

(Madde 5)

- 4 Söleşmenin 9. ve 10. Maddeleri uyarınca ulusal eylem programlarının hazırlanması ve uygulanması sırasında bölgedeki etkilenen ülke taraflardan her biri, yerine göre:
- 4 Kendi programının hazırlık, koordinasyon ve uygulamasından sorumlu olan uygun organları belirleyecek;
- 4 Çölleşmenin sebep ve sonuçlarını değerlendirmek ve eylem için öncelikli alanları saptamak için etkilenen alanlarda çevrenin durumunu inceleyecek;

-
- 4 Yerel topluluklar da dahil olmak üzere etkilenen halkları yerel yetkililerin ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının işbirliğiyle ve yerel bir danışma süreci vasıtasıyla programın detaylandırma, koordinasyon ve uygulamasına katacak;**
- 4 Stratejiyi belirlemek ve eylem programlarındaki faaliyetleri detaylandırmak için, geçmiş ve mevcut programları etkilenen toplumun katılımıyla değerlendirecek;**
- 4 Yukarıdaki fıkralarda belirtilen faaliyetlerde edinilen bilgilere dayanarak teknik ve mali programlar hazırlıyacak;**
- 4 Programın uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek için usuller ve kıyas kriterleri geliştirecek ve kullanacaktır.**

Ulusal Eylem Programlarının İçeriği

(Madde 6)

Bölgedeki etkilenen ülke taraflar, ulusal eylem programlarına:

- 4 Yasal, kurumsal ve idari alanlar;**
- 4 Arazi kullanım biçimleri, su kaynaklarının yönetimi, toprağın korunması, ormancılık, tarımsal faaliyetler, otlak ve mera yönetimi;**
- 4 Doğal hayatın ve biyolojik çeşitlilik biçimlerinin yönetimi ve korunması;**
- 4 Orman yangınlarına karşı korunma;**
- 4 Alternatif yaşam biçimlerinin teşviki;**
- 4 Araştırma, eğitim ve toplum bilinci İle ilgili önlemleri dahil edebilirler.**

Alt-bölgesel, Bölgesel ve Ortak Eylem Programları

(Madde 7)

- 4 Bölgedeki etkilenen ülke Taraflar, Sözleşmenin 11. Maddesine uygun olarak ulusal eylem programlarını tamamlayan ve verimini yükselten alt-bölgesel ve/veya bölgesel eylem programlarını hazırlayabilir ve uygulayabilirler. Bölgedeki iki veya daha fazla sayıda etkilenen ülke taraf da aynı şekilde kendi aralarında ortak bir eylem programı hazırlamak üzere anlaşabilir.
- 4 5. ve 6. Madde hükümleri alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programlarının hazırlanmasında ve uygulamasında da gerekli değişikliklerle aynen geçerlidir. Ayrıca bu programlarda, etkilenen alanlardaki ekosistemlerle ilgili araştırma ve geliştirme faaliyetleri de yer alabilecektir.

Alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programlarının hazırlanması ve uygulanmasında, bölgedeki etkilenen ülke taraflar, yerine göre;

- **Böyle programlarla ve bu programlar aracılığıyla etkin biçimde yürütülebilecek ilgili faaliyetlerle daha iyi gerçekleştirilebilecek çölleşmeye ilişkin ulusal hedefleri, ulusal kurumlarla işbirliği yaparak belirleyecek;**
- **İlgili bölgesel, alt-bölgesel ve ulusal kurumların işlevsel kapasitelerini ve faaliyetlerini değerlendirecek;**
- **Bölgedeki taraflar arasında çölleşmeye ilişkin mevcut programları ve bunların ulusal eylem programlarıyla ilişkisini değerlendireceklerdir.**

Ortak Eylem Programlarının Koordinasyonu

(Madde 8)

- 4 Alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programı hazırlayan etkilenen ülke taraflar, çölleşmeyle mücadeledeki gelişmelerin gözden geçirilmesi, ulusal eylem programlarının uyumlulaştırılması, alt-bölgesel, bölgesel veya ortak eylem programının çeşitli hazırlık ve uygulama safhalarında tavsiyelerde bulunulması ve Sözleşmenin 16..19. Maddeleri uyarınca yapılacak teknik işbirliğinin teşvik ve koordinasyonunda bir odak sağlanması için etkilenen ülke tarafların temsilcilerinden oluşan bir koordinasyon komitesi kurabilirler.

Mali Yardım Alamama

(Madde 9)

- 4 Ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programlarının uygulanmasında, etkilenen gelişmiş ülke taraflar bu Sözleşme kapsamında mali yardım alamazlar.

Diğer Alt-bölge ve Bölgelerle Koordinasyon

(Madde 10)

- 4 Kuzey Akdeniz Bölgesindeki alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programları, diğer alt-bölge ve bölgelerle, özellikle Kuzey Afrika alt-bölgesiyle birlikte çalışarak hazırlanabilir ve uygulanabilirler.

SÖZLEŞME KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR, SONUÇLAR ve ÖNERİLER

- 4 **Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi'nin geçirdiği aşamalar yakından incelendiğinde; üç dönemin göze çarptığı söylenebilir.**

Hazırlık Dönemi (Sözleşmenin imzaya açılması)

1993-15 Ekim 1994

Geçici Dönem (Yürürlüğe girme)

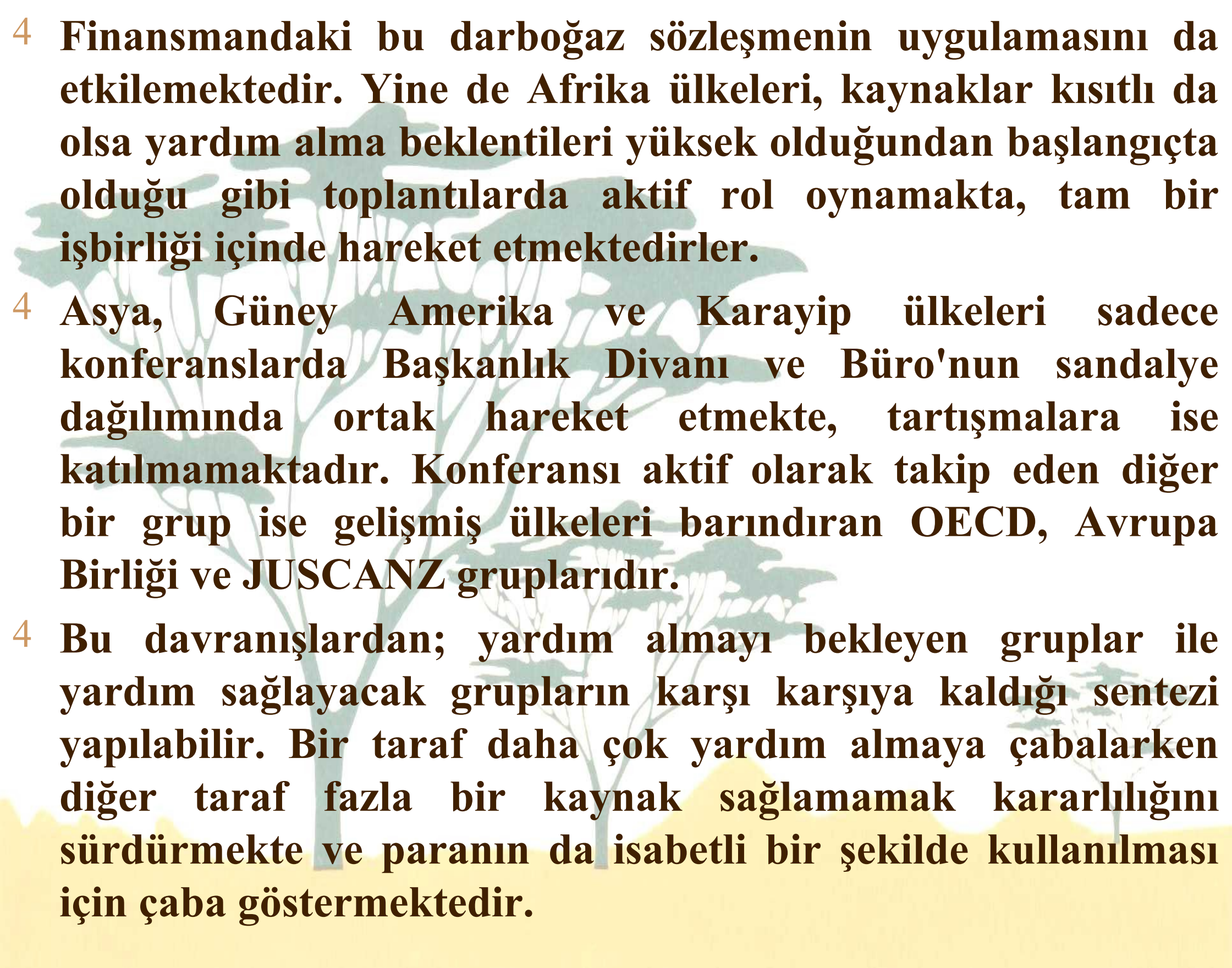
1994-26 Aralık 1996

Uygulama Dönemi (Taraflar Konferansı)

1996-.....

4 Hazırlık döneminde başta Afrika olmak üzere gelişmekte olan ülkeler yardım almak için Sözleşme'ye özel bir önem vermişler ve görüşmelere aktif olarak katılmışlardır. Bu yaklaşım sonucunda Afrika dışındaki etkilenen ülkeler de kendi bölgeleri için uygulama ekleri hazırlamak çabası içine girmişler ve bunda da başarılı olmuşlardır.

4 Ancak Sözleşme'ye yardım sağlayacak gelişmiş ülkeler benimsemediğinden “Yardım sağlayacak gelişmiş ülkeler” ve “Yardım alacak etkilenen ülkeler” listeleri konulmasından vazgeçilmiştir. Böylece, Sözleşme bu güne kadar Birleşmiş Milletler kaynaklarından yapılan katkı ve gönüllü fona, gelişmiş ülkelere sağlanan katkılarla faaliyetlerini sürdürebilmiştir.

-
- 4 Finansmandaki bu darboğaz sözleşmenin uygulamasını da etkilemektedir. Yine de Afrika ülkeleri, kaynaklar kısıtlı da olsa yardım alma beklentileri yüksek olduğundan başlangıçta olduğu gibi toplantılarda aktif rol oynamakta, tam bir işbirliği içinde hareket etmektedirler.
- 4 Asya, Güney Amerika ve Karayip ülkeleri sadece konferanslarda Başkanlık Divanı ve Büro'nun sandalye dağılımında ortak hareket etmekte, tartışmalara ise katılmamaktadır. Konferansı aktif olarak takip eden diğer bir grup ise gelişmiş ülkeleri barındıran OECD, Avrupa Birliği ve JUSCANZ gruplarıdır.
- 4 Bu davranışlardan; yardım almayı bekleyen gruplar ile yardım sağlayacak grupların karşı karşıya kaldığı sentezi yapılabilir. Bir taraf daha çok yardım almaya çabalarken diğer taraf fazla bir kaynak sağlamamak kararlılığını sürdürmekte ve paranın da isabetli bir şekilde kullanılması için çaba göstermektedir.

4 **Ülkemiz, bu sözleşme bünyesindeki “Kuzey Akdeniz Ülkeleri Bölgesel Uygulama” ekinde bulunmaktadır. Bu bölge kapsamında; erozyonla mücadele, toprak ve su kaynaklarının korunması, arazi rehabilitasyonu ve entegre yönetimi, meraların ve tarım alanlarının ıslahı ve korunması, orman yangınlarının önlenmesi öncelikli konular arasında görülmektedir.**

4 **Sözleşme, 21 Kasım 1996 tarihinde TBMM Çevre Komisyonu’ndan geçerek, TBMM’de 11 Şubat 1998 tarih ve 4340 sayılı yasa ile kabul edilmiş ve 14 Şubat 1998 tarih ve 23258 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Daha sonra onay işlemi Sekreterya’ya bildirilmiş ve Türkiye 31 Ağustos 1998 tarihinden itibaren sözleşmeye resmen taraf olmuştur.**

4 Türkiye ölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Programı'nın hazırlanması ile ilgili strateji ve politikaların belirlenmesi için Çevre Bakanlığı'nın koordinasyonunda, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Orman Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Örgütleri ve Yerel Yönetimlerin katılımı ile 20-22 Mayıs 1998 tarihleri arasında, İzmir-Menemen'de bulunan Tarımsal Hidroloji Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde (THAEM) "Ulusal Bilgilendirme Semineri" yapılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

- 4 Sözleşme ile çölleşmenin fiziki, biyolojik ve sosyo-ekonomik yönden nedenlerinin belirlenmesinde yeni görüşlerin ortaya konulması, teknoloji transferinin ihtiyaçları karşılayacak şekilde yönlendirilmesi ve yerel toplumların katılımları da sağlanarak ulusal eylem programlarının hazırlanması ve planlar dahilinde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı hedeflenmektedir.

4 Ülkemiz, Sözleşme kapsamında, konumu itibariyle önemli bir noktada bulunmaktadır. Türkiye bir anlamda etkilenen ülkelerden sayılmakta, ancak diğer taraftan gelir ve gelişmişlik düzeyi dikkate alındığında yardım alacak ülkeler sınıfında yer almamaktadır. Bunun anlamı; ülkemizdeki çölleşme ile ilgili sorunların giderilmesi için büyük ölçüde kendi özkaynaklarımıza başvurulması ve ülkemizdeki mevcut bilgi birikimi ve deneyimin önce ülke içindeki sorunların ve daha sonra da diğer etkilenen ülkelerdeki sorunların çözümünde kullanılması zorunluluğudur.

4 Türkiye, Taraflar Konferansına üye olarak ilk defa II. Toplantıda katılabilmektedir. İkinci Taraflar Konferansı süresince yapılan temalar ve gözlemler, ülkemizdeki mevcut kapasite ve teknik gücün tanımlanan bu misyonu rahatlıkla yerine getirebileceği gerçeğini desteklemiştir. Ancak bu potansiyelin bu güne kadar yeterince kullanılmadığı düşünülmektedir.

Bunun nedenleri;

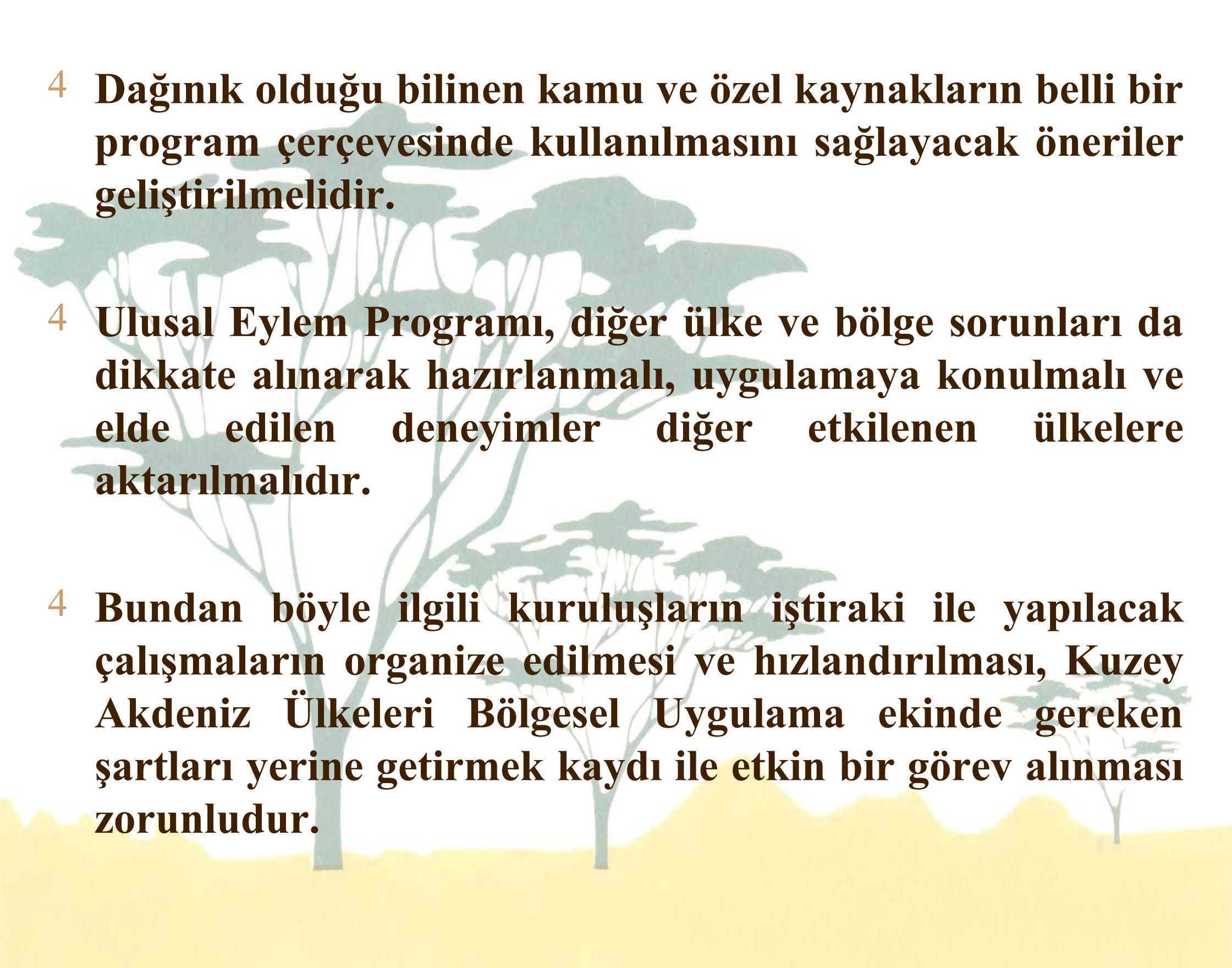
- 4 Ülkemizin, Birleşmiş Milletler, Hükümetlerarası Kuruluşlar, Uluslararası Kuruluşlar, Avrupa Birliği ve bulunduğu jeopolitik konum nedeniyle komşuları nezdinde sahip olduğu güç ve etkinliğin tatmin edici olmayan düzeyi, adı geçen kuruluşların ülkemize karşı zaman zaman sergiledikleri olumsuz tavır,**
- 4 Ülkemizde faaliyet gösteren kamu ve sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyon eksikliği nedeniyle bu konuda zamanında ve etkili adımların atılamaması, kaynakların tek elden belirlenen sorunun çözümü için yönlendirilememesi olarak sıralanabilir.**

Sözleşme yükümlölüklerin yerine getirilmesi için acilen yapılacak işler

- 4 Ülkemizin uluslararası platformlarda savunulabilmesi için gerekli stratejilerin geliştirilmesi, bu tür toplantılara, belirlenen ulusal politikaları belirlenen stratejileri sunabilecek ve savunabilecek bilgi birikimi ve teknik ve idari altyapıya sahip temsilcilerle katılımın sağlanması,
- 4 Sözleşme'nin uygulanması için gerekli kurumsal yapının en kısa zamanda oluşturulması, bu kurumsal yapıya hızlı ve etkin karar verme ve uygulamaya koyma yetki ve sorumluluğunun verilmesi, bunun için gerekli her türlü kaynağın sağlanması olarak sıralanabilir.

Sonuç olarak aşağıdaki öneriler yapılabilir.

- 4 Ülkemiz, CMS kapsamında yapılacak faaliyetler için yeterli bilgi birikimi ve deneyime sahiptir. Ancak eksikliklerini de çok kısa sürede tamamlamalıdır.
- 4 Sözleşme uygulamalarından sorumlu ve gerekli yetkilerle donatılmış bir Ulusal Yürütme Kurulu en kısa zamanda oluşturulmalıdır.
- 4 Ülkemizde uzun yıllardır uygulanan ve başarılı sonuçlar alınmış projeler taranmalı, sorunlu alanlar saptanmalı, konu ile ilgili teknoloji ve insan kaynakları veri tabanları en kısa sürede oluşturulmalıdır.

-
- 4 Dağılık olduğu bilinen kamu ve özel kaynakların belli bir program çerçevesinde kullanılmasını sağlayacak öneriler geliştirilmelidir.**
- 4 Ulusal Eylem Programı, diğer ülke ve bölge sorunları da dikkate alınarak hazırlanmalı, uygulamaya konulmalı ve elde edilen deneyimler diğer etkilenen ülkelere aktarılmalıdır.**
- 4 Bundan böyle ilgili kuruluşların iştiraki ile yapılacak çalışmaların organize edilmesi ve hızlandırılması, Kuzey Akdeniz Ülkeleri Bölgesel Uygulama ekinde gereken şartları yerine getirmek kaydı ile etkin bir görev alınması zorunludur.**

4 Ülkemizde, çölleşmenin geleceğimizi tehdit etmemesi için, hazırlanacak olan Ulusal Eylem Programı'nın;

- Gelecekteki üretkenliklerinin tehlikeye atılmaması için arazi ve doğal kaynakların etkin ve sürdürülebilir kullanımlarının geliştirilmesi,
- Yoksulluğu temelden çözmek ve alternatif geçim sistemlerini teşvik etmek için programlar geliştirilmesi,
- Aile planlaması, sağlık ve eğitim hizmetlerinin sağlanması,
- Kaynakların planlanması ve yönetimine tüm faydalanıcıların dahil edilmesi
- Politika ve tedbirlerini içermesi gerekir.